

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Första kammaren. Nr 17.

Lördagen den 16 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Petersson* aflemnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nädiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående ordnande af den högre skogsundervisningen m. m.;
- 2:o) angående upplåtande af lägenheter från förra majorsbostället Tostarp nr 2 med Raröd nr 1 och Lierna nr 1 i Kristianstads län;
- 3:o) angående upplåtande af lägenheter från förra militiebostäl-lena Norra Östbro nr 1 och Södra Östbro nr 1 i Värmlands län;
- 4:o) angående försäljning af två markområden, tillhöriga Väster-norrlands regementes förra öfningsplats Sänga mo;
- 5:o) angående öfverlämnande till landtförsvaret af viss del af den inom staden Västerås belägna kronolägenheten Kungsängen;
- 6:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt arbeterskorna Ollas Greta Mattsdotter, Augusta Maria Norström, Johanna Matilda Zetterberg, Erikhans Brita Ersdotter och Erikhans Anna Ersdotter;
- 7:o) angående pension å allmänna indragningsstaten för f. d. smedsmästaren J. J. Lundbergs änka Kristina Sofia Lundberg, född Appelgren;
- 8:o) med förslag till förordning om ändrad lydelse af 54 § 1 mom. i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering;
- 9:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter arbetaren Carl Johan Holmstedt från Solberget;
- 10:o) angående bidrag af statsmedel till aflösning af vissa frälseräntor; och
- 11:o) angående utsträckning af tiden för anmälan om inlösen af skattefrälseräntor.

Justerades protokollen för den 9 i denna månad.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande nr 27 äfvensom Första kammarens första tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande nr 8.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 13 och 15 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 5, i anledning af väckt motion om rätt för Riksdagens ledamöter att åtnjuta ersättning för resa under pågående Riksdag till hemorten och åter m. m.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 36, hade herr *Olofsson* i Digernäs yrkat, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, det Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att ledamot af Riksdagen må utöfver den i riksdagsordningen bestämda reseersättningen till och från Riksdagen erhålla ytterligare ersättning för resa till sitt hem och tillbaka under lagtima Riksdag samt att riksdagsman må åtnjuta fria resor å statens järnvägar under en månads tid hvarje år».

Om ersättning åt riksdagsman för vissa resor under lagtima Riksdag.

Punkten 1.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af herr *Olofssons* ifrågavarande motion, måtte antaga att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag

till ändrad lydelse af § 12 riksdagsordningen:

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

§ 12.

Hvarje ledamot af Första kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från Riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima Riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser Riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under Riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, eller Riksdagen sammanträder i följd däraf att Konungen, med upplösande af Riksdag, förordnat om nya val, så ock under urtima Riksdag, kammarens ledamot undfår, jämte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagt ett tusen två hundra riksdaler.

Ledamot af kammaren, som under lagtima Riksdag efter beviljad ledighet besöker hemorten, äge att af statsmedel undfå ersättning för däraf föranledd resekostnad, dock högst för två resor fram och åter.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

Vill ledamot af kammaren befattningen sig afsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.

Om ersättning åt riksdagsmän för vissa resor under lagtima Riksdag.
(Forts.)

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! Denna fråga har varit så mycket debatterad i kamrarna, att jag anser det olämpligt att nu ingå i någon närmare granskning af det föreliggande förslaget. Jag vill blott med några ord anföra skälen för mitt afslagsyrkande.

I detta af konstitutionsutskottet tillstyrkta förslag stadgas, att kamrarnas ledamöter skola få ersättning för resor till hemorten, högst två fram och åter vid lagtima riksdag. Det kan ju synas vara ganska oskyldigt detta förslag i och för sig, men om man ser saken mera principiellt, skall man finna, att det föreslagna stadgandet är första steget på en väg, som är synnerligen farlig. Enligt min mening böra Riksdagens ledamöter vara de första, som iakttaga varsamhet, då det gäller att tillgodose sig på statens bekostnad. Riksdagens ledamöter böra gifva ett föredöme för andra medborgare, när det gäller fördelar af det allmänna. Vi äro pliktiga att snarare taga ut ojämförligt för litet, än för mycket. Det är denna princip, som detta förslag kränker, och, som jag nyss sade, förslaget är första steget till en utveckling, hvars slutresultat enligt min mening sannolikt blir, att i strid mot riktiga statsgrundsatser Riksdagens ledamöter blifva de, som företrädesvis komma att tillgodose sig på samhällets bekostnad.

Jag ber att få yrka afslag på utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Clason: Jag skall däremot liksom i fjol be att få yrka bifall till detta utskottets utlåtande, och jag gör det på i hufvudsak samma skäl som i fjol. Jag tror, att det är oriktigt att försöka ställa denna fråga i samband med den principiella fråga, som nyss berördes, frågan om riksdagsmännens fördelar af det allmänna eller dylikt, ty det har icke med den saken att göra. Det är här helt enkelt blott fråga om att utjämna olikheten i de kostnader, som faktiskt äro förenade med riksdagsuppdraget. Det arfvode, som är infördt, är ju gifvet att ersätta dessa kostnader, men deras verkliga värde kan man i de allra flesta fall aldrig komma åt, och då har man tagit det i genomsnitt som ett dagarfvode. Men här är en punkt, där man kan komma åt de verkliga kostnaderna, och då vill man ersätta dem. Det är nämligen klart, att den, som får en sådan resekostnadsersättning, får icke någon förhöjd inkomst i förhållande till de öfriga. Han får endast en utgift ersatt, som han måst åsamka sig extra, därför att han bor särskildt aflägsset från hufvudstaden, och det synes mig icke kunna vara mer än rätt och billigt. Det är dessa med riksdagsmannakallet förenade särskilda svårigheter för de från hufvudstaden aflägsset boende, som man här söker i någon mån utjämna. Dessa svårigheter äro nog stora ändå, och jag tror, att man har alla skäl

Om ersättning ut riksdagsman för vissa resor under lagtima Riksdag. att på denna punkt söka utjämna dem, och jag skall därför liksom i fjol be att få yrka bifall till utskottets förslag.

vissa resor under lagtima Riksdag.
(Forts.)

Herr Strömberg: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som hvarken motionären eller utskottet tycks ha tagit någon hänsyn till, och som jag dock för min del anser vara af en rätt afsevärd betydelse, då man skall bedöma denna fråga. Jag menar det förhållandet, att staten betalar ersättning till riksdagsmannen för att han här skall vistas och fullgöra sitt uppdrag. Det är visserligen sant, att denna ersättning utgår såsom ett visst maximibelopp, men hela dess natur af dagarfvode framgår af de bestämmelser, som gälla, om en riksdagsman tidigare afgår från sin befattning än Riksdagen räcker, eller då det gäller urtima Riksdag eller dylikt. Då så är förhållandet, förefaller det mig väl mycket begärtdt, att staten också skall förutom arvodet betala ersättning i form af reshjälp till den riksdagsman, som af en eller annan anledning vill för någon tid undandraga sig att fullgöra det uppdrag, han har åtagit sig. Under nuvarande förhållanden torde det väl icke inverka mycket på riksdagsarbetet, om en riksdagsman är frånvarande några dagar i stöten. Men dels kan man icke veta om detta icke skulle taga allt större utsträckning, därest reseersättning skulle lämnas, och dels är det särskildt mot principen man bör inlägga en alldeles bestämd gensaga.

Skall reseersättning betalas, förefaller det mig som en alldeles gifven konsekvens, att arvodet ock bör minskas med arvodet för lika många dagar, som resan varar. Jag är öfvertygad, att en sådan bestämmelse icke skall göra reformen så synnerligt önskvärd eller tilltalande, ty i de flesta fall betyder väl bibehållandet af arvodet under ledigheten mer än resekostnaden gör. Men enligt min mening stå dessa båda saker i så nära förhållande till hvarandra, att jag icke kan ansluta mig till förslaget om reseersättning utan i samband med en bestämmelse i det syfte, jag nyss nämnde. Och då här icke finnes något sådant förslag å bane, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Bellinder: I likhet med herr Clason vill jag ock yrka på bifall till utskottets förslag i denna fråga.

Vid föregående tillfälle, då denna sak var före, ställde jag mig betänksam mot att bifalla en motion i denna riktning. Jag tänkte nämligen, att om allt för ofta fria resor beviljades, en frestelse däri skulle ligga att undandraga sig riksdagsarbetet för enskilda angelägenheter. Men såsom nu frågan begränsats, tror jag icke, att det är någon sådan fara å färde. Här är ju blott fråga om två fria resor, däraf den ena är påskresan — och alla utom hufvudstaden boende resa väl i alla fall hem till påsk. De skulle således få göra den resan gratis, såsom de få göra med upp- och nedresorna vid riksdagens början och slut. Därtill skulle blott komma en resa, och det är väl icke troligt, att riksdagsmännen, för att få ersättning för den, skulle undandraga sig riksdagsarbetet, utan det är nog så, att de flesta riksdagsmän under Riksdagens lopp någon gång behöfva lämna

Riksdagen för att resa hem, vare sig för att tillse enskilda angelägenheter eller för att fullgöra förtroendeuppdrag i hembygden. Är det nu så, att många af dessa riksdagsmän, som bo aflägsset från hufvudstaden, ingalunda hafva några öfverflödiga inkomster, så är det rätt kännbart för dem att göra en sådan resa, och därför skulle, om denna motion bifalles, en behöflig utjämning af riksdagskostnaderna kunna uppstå.

Om ersättning åt riksdagsmän för vissa resor under lagtima Riksdag.
(Forts.)

Det är icke fallet, att riksdagsmännen hafva ersättning för sitt riksdagsarbete, utan de hafva blott ersättning för de kostnader, som äro förenade med vistelsen i hufvudstaden. Och sådana fria resor, som här sättas i fråga, skulle likaledes blott utgöra en ersättning för en bestämd kostnad.

Herr Strömberg ansåg, att om en sådan ersättning skulle utgå, borde riksdagsarfvodet i proportion därtill nedsättas. Ja, det kunde kanske vara skäl därför, om riksdagsarfvodet vore så rikligt tilltaget, att det tälde vid en sådan nedsättning, men som bekant står riksdagsmannaarfvodet kvar vid samma belopp, som bestämdes från början, då det infördes, och därför kan man väl säga, att det efter nuvarande penningevärde numera är rätt anspråkslöst. Alltså tror jag icke, att det tål vid någon sådan afprutning. Och, som sagdt, det är icke fråga om någon fördel, utan blott en utjämning i omkostnader för å ena sidan riksdagsmän, som bo i eller i närheten af hufvudstaden, och å andra sidan sådana, som ha sitt hem mera aflägsset.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr Clason: Herr Strömbergs anmärkning gick, såvidt jag fattade honom rätt, ut från någon föreställning om, att de resor, som riksdagsmän göra under Riksdagen till hemorten, på något sätt skulle vara, jag höll hå att säga, illegitima. Riksdagsmännen skulle i stället vara här hela tiden och därunder icke få syssla med något annat. Det är emellertid klart att om man genomför den principen, kommer man in på den bogen, att riksdagsmannen uteslutande skall blifva yrkespolitiker. Enligt min mening är det en fördel, att man till riksdagsmän har personer, som äfven hafva kommunala och andra uppdrag i hemorten att sköta.

Äfven vid förra Riksdagen ställdes frågan om reseersättning i samband med det dagarfvode, man får behålla under ledigheten. Jag vill då påpeka, att från den synpunkt, från hvilken jag ser frågan, från utjämningssynpunkten, hafva dessa saker ingenting med hvarandra att göra, ty det dagarfvode, en riksdagsman får behålla, får han behålla, vare sig han bor i Sundbyberg eller i rikets afägsnaste del. Men resekostnaden är i förra fallet 20 öre och i senare fallet 60, 70 till 80 kronor, ja kanske mer. Då äro vi framme vid den sak, som hela tiden varit min utgångspunkt, nämligen att i någon mån utjämna de extra kostnader, som det stora afståndet pålägger somliga riksdagsmän. Hvad resornas antal angår, så ådagalades redan i tjöl att redan nu, hvad Andra kammaren angår, riksdagsresorna i allmänhet äro flera än dessa två resor, som här är fråga om.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Om ersättning åt riksdagsmän för vissa resor under lagtima Riksdag. 1911.

Herr vice talmannen: Herr talman! Mina herrar! Första kammaren afslog i fjol en liknande motion med en mycket stor pluralitet, och för mig hafva icke i dag anförts några ytterligare skäl, som skulle göra mig böjd för att rösta på annat sätt, än jag gjorde år 1911.

(Forts.)

Till hvad som är sagdt förut af dem, som hafva yrkat afslag på utskottets betänkande, vill jag för min del blott lägga, att det synes mig, som om riksdagsmännen reste alldeles tillräckligt mycket bort från Riksdagen under Riksdagens lopp, och att det därför icke kan vara skäl att bereda anledning till att öka antalet af dessa resor.

Jag anhåller att få yrka afslag på utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varaf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 50.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 13 och 15 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 6, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 41 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 13 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande nr 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkterna 1—5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

*Angående
statsbidrag
till aflöning
af barn-
morskor.*

I en inom Andra kammaren väckt motion (nr 40) hade herr N. Larsson, med hvilken herr Per N:son Bosson m. fl. instämt, föreslagit, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, till hvilket belopp och under hvilka villkor statsbidrag till inom kommun anställd examinerad barnmorskas aflöning skulle kunna beviljas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill denna utredning kunde föranleda.

Utskottet hade i denna punkt på anfördt skäl hemställt, att herr Larssons förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Hellberg: Jag kan, herr talman, icke afhålla mig från att passa in ett litet principuttalande vid denna punkt, innan den afklubbas.

Det förefaller mig, som om utskottet behandlat den här föreliggande motionen bra snåft afvisande. Det är dock en ganska betänklig tendens af kommunal sparsamhet, som påvisas af motionären, och öfver hufvud taget står, tror jag, barnmorskornas sociala och ekonomiska ställning icke i rätt förhållande till deras viktiga samhällsuppgift — ett missförhållande, som, i förbigående anmärkt, knappast torde hafva kunnat upprätthållas, om kvinnorna hade haft något direkt att säga i politiken. Ett sätt att förbättra barnmorskornas otillfredsställande ställning, att göra den tryggare och mera oberoende, synes mig vara just att gå den väg, motionären anvisat: att lämna statsbidrag till deras aflöning och därigenom ställa dem så att säga mera direkt under statens hägn.

Jag tycker därför, att det icke hade varit så olämpligt, om en skrifvelse i motionens syfte hade kunnat komma till stånd; och i alla händelser synes det mig, att utskottet hade kunnat litet mer behjerta syftet i denna motion.

Jag skall emellertid, herr talman, icke göra något yrkande.

Herr Wavrinsky: Jag ber att i största korthet få ansluta mig till det principuttalande, som herr Hellberg nu gjort.

Ehuruväl jag medger, att en viss förbättring i barnmorskornas ställning helt nyligen kommit till stånd genom ikraftträdandet af den utaf 1908 års Riksdag antagna lagen angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska, tror jag dock, att det hade varit mycket lämpligt och välbetänt, om motionen hade bifallits.

Angående
statsbidrag
till aftoning
af barn-
morskor.
(Forts.)

Det synes mig nämligen, att i alla fall något hade bort göras för att fästa uppmärksamheten på att barnmorskorna behöfva en mera tryggad och i allmänhet en bättre ställning än den, de för närvarande innehafva.

Jag ber således, herr talman, att i allo få instämma i herr Hellbergs uttalande.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Herr talman! I anledning af hvad de senaste båda talarna yttrat, ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att utskottet har ingalunda på ett synnerligen »snävt» sätt behandlat förevarande motion. Utskottet har endast velat fästa Riksdagens uppmärksamhet på, att Riksdagen år 1908 godkänt en lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska, samt att denna lag trädte i kraft den 1 januari 1912. Då syntes det oss vara alldeles för tidigt att nu, 2^{1/2} månad efter det att lagen börjat tillämpas, besluta en skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändringar i denna lag.

Utskottet har icke alls uttalat sig i någon riktning vare sig för eller emot motionärens förslag. Det är alldeles klart, att statsutskottets ledamöter, liksom alla för öfrigt, nog behjarta den viktiga funktion, som barnmorskorna hafva i samhället. Men de skäl, vi haft för afstyrkandet, torde få anses vara tillräckligt vägande.

Herr talman, jag hemställer om bifall till utskottets yrkande med afseende å nu föredragna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 9 och 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—21.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Tillfällig
löneförbät-
ring åt
kronofogdar,
häradsskrif-
vare och
länsmän.

Med anslutning till hvad Kungl. Maj:t under punkt 19 af förevarande hufvudtitel i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen, hade utskottet i nu föredragna punkt hemställt, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1913 anvisa ett förslagsanslag af 794,800 kronor

för beredande af tillfällig löneförbättring under samma år åt 118 kronofogdar, 117 häradsskrifvare och 516 länsmän, att utgå med följande belopp, nämligen:

Tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrifvare och länsmän.
(Forts.)

för 11 kronofogdar (i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län) en hvar 800 kronor, däraf 200 kronor skulle anses utgöra lön, 400 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg;

för en hvar af öfriga 107 kronofogdar 600 kronor, däraf 200 kronor skulle anses utgöra lön och 400 kronor tjänstgöringspenningar;

för 10 häradsskrifvare (i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län) en hvar 900 kronor, däraf 200 kronor skulle anses utgöra lön, 500 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg;

för 107 häradsskrifvare (i öfriga län) en hvar 700 kronor, däraf 200 kronor skulle anses utgöra lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar; och

för samtliga häradsskrifvare extra förvaltningsbidrag med 75 kronor för hvarje fullt 5,000-tal af folkmängden i tjänstgöringsdistriktet;

för 4 länsmän (i Tärna distrikt af Västerbottens län samt i Arjeplogs, Juckasjärvi och Enontekis distrikt af Norrbottens län) en hvar 1,000 kronor, däraf 600 kronor skulle anses utgöra lön, 200 kronor ortstillägg och 200 kronor förvaltningsbidrag;

för 66 länsmän (öfriga länsmän i Västerbottens och Norrbottens län samt länsmännen i Jämtlands län) en hvar 1,300 kronor, däraf 600 kronor skulle anses utgöra lön, 300 kronor tjänstgöringspenningar, 200 kronor ortstillägg och 200 kronor förvaltningsbidrag; samt

för en hvar af öfriga 446 länsmän 1,100 kronor, däraf 600 kronor skulle anses utgöra lön, 300 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor förvaltningsbidrag.

Herr Hallberg: Herr talman, mina herrar! Angående nu föredragna punkt, som afser ett förslagsanslag till beredande af tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrifvare och länsmän, upplyses det i statsverkspropositionen, att den år 1909 tillsatta kommittén för afgifvande af yttrande och förslag rörande omorganisation af fögderiförvaltningen ännu icke är färdig med sitt betänkande. Å deras vägnar, som saken närmast gäller, men jämväl ur det allmännas synpunkt, kan jag icke annat än finna det otillfredsställande, att det osäkerhetstillstånd, hvori nämnda tjänstemäns ställning och lönevillkor fortfarande befinna sig, skall kvarstå ohulpet. Kronofogdarnas och länsmännens aflöningsförhållanden reglerades år 1878, häradsskrifvarnas år 1880. De hafva sedan dess icke undergått någon förändring, en omständighet, som i och för sig borde vara tilltyllest för att konstatera lönevillkorens otillräcklighet, helst om det besinnas, att dessa från början varit rätt snävt tilltagna.

Om det tillåtes mig att fästa uppmärksamheten på de sämst ställdes, nämligen länsmännens lönebelopp, så utgör för dem lönen 900 kronor, tjänstgöringspengarna 600 kronor och expensmedel 100 kronor, hvarjämte efter 10 år lönen kan genom ålderstillägg höjas med 300 kronor, så att hela lönebeloppet alltså utgör brutto 1,600 kronor, högst 1,900 kronor. Brutto säger jag, ty länsmännen måste underkasta sig åtskilliga utgifter för kontorslokal, biträde, resor m. m.,

*Tillfällig
löneförbät-
ring åt
kronofogdar,
häradsskrif-
vare och
länsmän.
(Forts.)*

för hvilka ersättning icke bestås. Alldeles orimligt är t. ex. att begära, att expensbeloppet 100 kronor skall kunna räcka till anskaffande af kontorslokal, biträde och skrifmaterial. Enhvar torde inse, att dessa aflöningsförmåner icke förslå till tjänsteinnehafvarens anständiga bärgning, utan att denne hänvisas att, till men för tjänsten, söka sig biinkomster. Men de, för hvilka denna utväg icke står till buds, och de äro för visso icke få, måste ju befinna sig i en verkligt nödställd belägenhet. Jag skulle kunna med konkreta exempel styrka mitt tal.

Om än beträffande kronofogdar och häradsskrifvare aflöningsens otillräcklighet icke framstår lika hjärt, har det dock af alla, som tagit befattning med frågan, erkänts, att aflönningen äfven för sistnämnda båda grupper tjänstemän bör afsevärdt förbättras. Alltsedan år 1900 har frågan om löneroglering för kronofogdar, häradsskrifvare och länsmän varit under öfvervägande och föremål för yttrande af lönerogleringskommittén, af myndigheter och af särskildt tillsatta kommittéer, och af ingen har det bestrids, att aflönningen bör höjas.

Emellertid har frågans slutliga ordnande fördröjts, emedan med densamma sammankopplats åtskilliga förslag om fögderiförvaltningens omorganisation, gående ut än på indragning af kronofogde- eller länsmanstjänster, än slutligen på minskning af fögderiernas och länsmansdistriktens antal. Och för närvarande sysslar, såsom jag redan sagt, en år 1909 tillsatt kommitté med spörsmålet om fögderiförvaltningens omorganisation. Nu är det visserligen sant, att från och med 1910 ärligen beviljats anslag för tillfällig löneförbättring åt ifrågavarande tjänstemannakårer, en förbättring likväl som, hvad flertalet af kronofogdar och häradsskrifvare angår, inskränker sig till 600 kronor för de förre och 700 för häradsskrifvarne. Men därmed är saken ingalunda på ett tillfredsställande sätt tillgodosedd. Denna tillfälliga löneförbättring har nämligen intet inflytande på det pensionsunderlag, efter hvilket pensionen till ifrågavarande tjänstemän beräknas, hvaraf alltså följer att de, som för närvarande efter uppnådd pensionsålder taga afsked, gå i mistning af den välbehöfliga ökning utaf pensionsbeloppet, som en höjning i lönen skulle medföra.

Men dröjsmålet med lönerogleringens och omorganisationens slutliga ordnande medför olägenheter äfven därutinnan, att det menligt inverkar på rekryteringen af tjänstemannakåren såväl inom länsstyrelsen som inom fögderiförvaltningen. Ovissheten om huru omorganisationen skall utfalla, huruvida den ena eller den andra tjänsten kommer att indragas, och ovissheten om den måhända förändrade kompetens, som för tjänsterna kommer att fordras, skall uppenbarligen göra en hvar betänksam att söka anställning vid landsstaten. Om det nu invändes, att rekryteringen hittills kunnat fortgå, utan att större luckor uppstått, menar jag, att den trösten är ingen, eftersom det ju beror på kvaliteten af rekryteringen.

Dessa tjänstemäns ställning är så till vida prekär, som de hafva mycket svårt att göra sig hörda. Några så kallade kampmedel stå dem icke till buds, och de komma sig icke för att genom deputationer af tidsenlig valör göra sig påmint. Ingen i Riksdagen tar sig an deras sak. Ett betydligt antal motioner har under denna Riksdag väckts, gående ut på förbättring af åtskilliga tjänstemannagrupper ställning

och löneförhållanden, men jag ser ingen rad angående dessa tjänstemän. Och dock utföra här ifrågavarande tjänstemannagrupper i all sin sociala anspråkslöshet ett ganska viktigt och ansvarsfullt värf i statslivet.

Jag afser icke att rikta klander mot någon eller några. Men hvad jag anfört torde motivera en vördsam hemställan till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet, att han benäget ville för sin del söka så bedrifva, att frågan angående omorganisationen af fögderiförvaltningen snarast möjligt blifver bragt till slut. Herr statsrådet torde lika väl som jag, eller rättare sagdt bättre än jag finna, att det icke går an att längre låta det vara som det är.

En fråga, som med omorganisationen af fögderiförvaltningen står i nära samband är den angående ordnandet af polisväsendet på landet, hvilken fråga ju alltför länge låtit vänta på sig.

Herr talman, jag har naturligtvis intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan vid förevarande punkt.

Herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag är fullt ense med den föregående talaren, att det är synnerligen önskvärdt, att fögderiförvaltningen snarast möjligt varder ordnad och att det är förenadt med olägenheter både för det allmänna och för de enskilda tjänsteinnehafvarne att fögderikårens aflöningsförhållanden ännu icke blifvit slutligt reglerade, äfvensom att själfva omorganisationen — den må nu gå i den ena eller den andra riktningen — så länge låtit vänta på sig.

Fögderiorganisationen hvilat nu — såsom också påpekats — hos en kommitté, hvars utlåtande man förväntar under innevarande års sommar. Jag skall, i hvad på mig ankommer, söka behandla kommitténs förslag, när det inkommer, så hastigt som möjligt. Men jag vill säga, att man icke får vara alldeles säker på, att — huru önskligt det än är — redan nästa Riksdag kan föreläggas en kungl. proposition i ärendet. I det väsentliga beror det naturligtvis på beskaffenheten af kommitténs utlåtande och därvid kanske särskildt på, hur eniga kommitténs ledamöter blifva i saken; till en betydande del beror det ju äfven på hur vederbörande länsstyrelser komma att ställa sig till detta förslag och därpå grundad framställning från Kungl. Maj:t. Är det så, som varit fallet vid föregående tillfällen, att många skiftande meningar om sättet för fögderiorganisationen göra sig gällande bland länsstyrelserna, kan det icke hjälpas, att svårigheterna komma att ökas. En ytterligare svårighet är det samband den föreliggande frågan har, såsom den föregående talaren också påpekade, med frågan om polisväsendet på landsbygden, hvilken, såsom vi veta, är en både svår, dyrbar och grannlaga fråga.

Jag har endast velat säga detta. Jag skall emellertid, såsom jag redan framhållit, icke underlåta något för att i sinom tid i hvad på mig ankommer forcera ärendet så mycket sig göra låter. Men jag vill tillika lägga alla vederbörande på hjärtat vikten af att, med fränseende af smärre synpunkter eller skiljaktigheter i detaljer, ena sig i största möjliga utsträckning om ett förslag, som tillgodoser det

*Tillfällig
löneförbättring
åt
kronofogdar,
häradskrifvare
och
länsmän.
(Forts.)*

allmänna och jämväl kan rimligen tillfredsställa nuvarande tjänsteinnehafvare.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 23—29.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottens läns öfre lappmark.

Punkten 30.

I två likalydande motioner, väckta, den ena inom Första kammaren (nr 30) af herr *G. Rosén* och den andra inom Andra kammaren (nr 126) af herr *E. F. Hellberg*, med instämmande af herrar *W. Bäckström*, *A. Wiklund*, *F. Mörtzell* och *J. Rehn*, hade föreslagits, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 30,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i Västerbottens län förfogande för att, hufvudsakligen i öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1909 angifna grunder, användas till anläggande af enklare vägar i Västerbottens läns öfre lappmark.

Utskottet hade i denna punkt på återopade grunder hemställt, att herrar Roséns och Hellbergs förevarande motioner icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade afgitvits af herrar *A. G. L. Billing*, *S. H. Kvarnzelius* och *A. N. Hahn*, friherre *J. T. Gripenstedt* samt *C. G. Ekman*, *A. Wiklund*, *F. W. Thorsson*, *K. V. Rydén*, *E. F. Hellberg* och *A. Anderson* i Rästock, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Utskottet, som finner sig, efter den af motionärerna förebragta utredning, böra tillstyrka, att Riksdagen, i likhet med hvad som ägt rum för hvart och ett af åren 1910, 1911 och 1912, må, till anläggande af enklare vägar i Västerbottens läns öfre lappmark, äfven för år 1913 bevilja det af motionärerna begärda anslaget af 30,000 kronor, får alltså hemställa, att Riksdagen må på extra stat för år 1913 anvisa ett anslag af 30,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i Västerbottens läns förfogande för att, hufvudsakligen i öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1909 angifna grunder, användas till anläggande af enklare vägar i Västerbottens läns öfre lappmark.»

Herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag skall med några ord redogöra för den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t intagit med afseende på dessa ödebygdsvägar, och anledningen till, att någon framställning i ämnet icke blifvit gjord till innevarande års Riksdag.

För hvart och ett af åren 1910, 1911 och 1912 har Riksdagen, som känt, beviljat 30,000 kronor om året för anläggande af dylika enklare

vägar, företrädesvis i Lappmarken. Man afsåg därvid att först bygga vägen mellan Stensele och Tärna gamla kyrkoplats. Den vägen är nu under byggnad, och en del af vägen inom Stensele socken, beräknad att kosta 45,000 kronor, antages vara färdig den 1 oktober 1913. Den andra delen inom samma socken, som skulle betinga en beräknad kostnad af 14,000 kronor är, tror jag, ännu icke påbörjad. Ätven inom Tärna socken har man börjat anlägga en del af förstnämnda väg, nämligen från Ajaur till Yttervik, hvilken sträcka betingar en kostnad af ungefär 7,000 kronor. Den sträckan anser man bliiwa färdig den 1 oktober 1913. Beträffande sträckan Ajaur—Stensele, som skulle kosta omkring 7,000 kronor, och fortsättningen från Yttervik till Tärna, som beräknas draga en kostnad af 20,000 kronor, underhandlas det för närvarande mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och vederbörande kommun. Hela vägen mellan Stensele och Tärna kyrkoplats torde kunna färdigbyggas med de af Riksdagen hittills anvisade medlen, tillhoppa 90,000 kronor.

Det må uppmärksammas att, när Riksdagen beviljade dessa anslag, kraftigt betonades, att vägföretagen skulle vara af försöksnatur. Man ansåg sig böra komma till erfarenhet om, huruvida den typ man antagit, och huruvida de villkor, som fästs vid väganslaget, vore de bästa möjliga, så att dessa vägar kunde medföra det gagn, som man hoppades. Genom nådigt bref den 4 juli 1910 förklarade Kungl. Maj:t, att vägen Stensele—Tärna skulle fullbordas, innan nya anslagsmedel finge af Kungl. Maj:ts befallningshafvande disponeras för dylika vägar. Det är uppenbart, att syftet härmed var att inhämta nödig erfarenhet om de väganläggningar, som pågingo, innan man gick vidare med dessa vägbyggnadstyper.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län inkom i höstas till Kungl. Maj:t med begäran om framställning till Riksdagen att få anslag för fortsättandet af byggandet af dylika ödemarksvägar närmast då mellan Gautsträsk's kapell och norra ändan af Storvindeln, hvilken vägdel beräknades kosta ungetär 38,000 kronor. Närmast begärdes, att för år 1913 vinna medel till vägsträckan Öfre Saudsele—Kraddele. I vanlig ordning hördes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen öfver Kungl. Maj:ts befallningshafvandes framställning; och förklarade därvid styrelsen, att det vore olämpligt, att man på den nu ifrågasatta sträckan anlade en väg af öd-bygdsvägs natur. Denna väg hade karaktär af hufvudtrafikled i denna trakt, särskildt efter inlaudsbansans tillkomst, och styrelsen ansåg, att frågan om en duglig och för framtiden lämplig förbindelse utefter Vindelns dalgång skulle till en oviss framtid uppskjutas, om man började anlägga vägar därstädes efter det enklare system, som ödebygdsvägarna representerade. Styrelsen var dock på det klara med, att man icke rimligtvis kunde begära, att vederbörande kommuner skulle till en väg af vanlig natur utefter Vindeln bidra i samma utsträckning som för andra vägar, byggda efter det gamla systemet, d. v. s. bidra med en tredjedel af vägbyggnadskostnaden. Det ifrågasattes därför af styrelsen, att framställning borde ske till Riksdagen, att ifrågasatta vägar skulle få anläggas efter det gamla vanliga byggnadssättet, utan bidrag från kommunernas sida och salunda hela kostnaden för vägen,

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottens län's öfre lappmark.
(Forts.)

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottens läns öfre lappmark.
(Forts.)

hvilken beräknades till omkring 275,000 kronor, drabba statsverket. Det var vid sådant förhållande, som Kungl. Maj:t ansåg, att den från länsstyrelsen gjorda framställningen icke förelåg tillräckligt utredt, för att redan till denna Riksdag borde afgifvas proposition om ytterligare anslag till ödebygdsvägar. Det var ju framhållet af Riksdagen, att hela systemet var af försöksnatur, och då var det också önskligt, att man hade säker erfarenhet af åtminstone någon del af den efter det enklare systemet byggda vägen att förelägga Riksdagen, innan man fortsatte vägbygget vidare.

Hvad jag nu har meddelat angående Kungl. Maj:ts ställning till saken, innebär dock icke, att Kungl. Maj:t skulle anse det vara någon särskild svårighet att använda de anslag, motionärerna ifrågasatt, till lämpliga ödemarksvägar i Lappmarken, därest Riksdagen vågar sig på att bevilja ett sådant anslag redan för nästa år.

Det har också numera kommit till min kännedom, att man inom vederbörande orter är ganska belåten med utfallet af vägbyggnaden inom Stensele, och att densamma till och med kunnat betaras med automobil. Anser sig Riksdagen kunna fortgå på den här ifrågasatta anslagsvägen utan att ha tull erfarenhet af systemet att grunda sig på, så skall Kungl. Maj:t nog finna anledning att på lämpligt sätt använda de medel, som i så fall anvisas, äfven om man kanske kan hysa tvekan om hvilken väg, som närmast bör komma i fråga; de på kommunikationer ytterst vanlottade trakter, hvarom här är fråga, skola alltid kunna hämta gagn af sådant anslag.

Herr Rosén: Anledningen till, att utskottet afstyrkt min motion är ju närmast den, att man velat inhämta erfarenhet om, huruvida de vägar fyllt sitt ändamål, hvartill Riksdagen beviljat medel under de tre föregående åren. Men den erfarenhet, som man väntar på, finnes redan. Sorsele kommun, som skulle erhålla det af motionärerna föreslagna anslaget, har redan år 1910 i skriftelse till Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhållet, att man där i socknen har tillräcklig erfarenhet utaf dylika enklare vägar i fjällsocknarna. Sorsele kommun har byggt sammanlagdt 35 kilometer enklare vägar på sju olika ställen, och för närvarande har kommunen ytterligare två mil sådana vägar under anläggning på två olika ställen. Sorsele kommunalstämma har också genom sina förtroendemän förklarat sig tillfredsställd med sådana enklare vägar och uttalat sig mot den dyrbara landsvägstyp, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansett böra komma till utförande på sträckan Storvindeln—Ammarnäs.

Vid sistlidet års Riksdag beviljades, om jag minns rätt, 35,000 kronor för upprensning af Bräskaforsen. Den ligger ungefär en mil ofvan Sorsele kyrkoplats. Genom upprensning af denna fors ville man åstadkomma en 5 mil lång sjöled från Sorsele upp till Gillisnuole, beläget vid Storvindels öfre ända. Den nu föreslagna vägen skulle utgöra en fortsättning af kommunikationsleden från Storvindels öfre ända till Ammarnäs, en sträcka utaf nära 4 mil.

Dessa bygder äro ju för närvarande så vanlottade på kommunikationer, som man gärna kan tänka sig. Sorsele socken, som har en folkmängd af 3,500 innevanare och en areal, som är större än

Stockholms läns, har icke mer än 5 mils landsväg, d. v. s. det är ungefär 1 kilometers landsväg på hvar 157:de kv.-kilometer. Från Sorsele kyrkoplats till närmaste järnvägsstation är det 17 $\frac{1}{2}$ mil. Vid Sorsele kyrkoplats tar vägen slut. För de beviljade medlen ästadkommer man en kommunikationsled på 5 mil uppåt sjön, men därifrån till Ammarnäs kapell, utmed hvilken sträcka bor rätt mycket folk, öfver 400 mantalsskrifna personer, saknas kommunikationsled. Dessa penningar, som nu ifrågasättas, skulle användas till fortsättning af kommunikationsleden fram till Ammarnäs, som likväl får 27 mil till närmaste järnvägsstation.

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottens läns öfre lappmark.
(Forts.)

Sorsele kommun har, som jag nämnt, hittills byggt 35 kilometer väg utaf enklare beskaffenhet med egna medel och har för närvarande under anläggning ytterligare 20 kilometer sådan väg. Nu förmår kommunen icke bygga mera, därför att den har så oerhörda skatter. Det finnes icke mer än 5 kommuner i hela landet, som har högre skatter än Sorsele kommun.

Då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser, att man bör bygga en vanlig landsväg från Störvindeln upp till Ammarnäs för 278,200 kronor, men befolkningen, som skall trafikera denna väg, anser sig vara tillfredsställd med en väg utaf enklare typ, så förstår jag icke, hvarför Riksdagen skall ställa sig afvisande inför denna fråga. I en skrivelse till Kungl. Maj:ts befallningshafvande har kronolänsmannen i orten framhållit, hur oerhördt svårt det är för befolkningen däruppe att taga sig fram. Ja, det finnes sträckor uppe i de västerbottniska bygderna, som äro af sådan beskaffenhet, att då det påfordras hjälp till exempel af barnmorska, så nödgas man bära henne på ryggen flera kilometer, för att hon skall kunna komma fram. Alla förnödenheter, som behövas och som sommartiden måste framforslas, måste man också bära på ryggen.

Då, som nämndt, befolkningen är tillfredsställd med en väg af den enklare typ, som är påbörjad mellan Stensele och Tärna kyrkoplats, en sträcka af nära 14 mil, hemställer jag, att Första kammaren måtte bifalla den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag kan icke neka till, att man kan draga fram åtskilliga ömmande skäl för att bevilja det af motionärerna begärda anslaget, men jag har icke kunnat i statsutskottet förorda det, och jag skall be att få framlägga de skäl, som därvid ledt mig.

Det har redan af herr statsrådet påpekats, att Riksdagen under de tre föregående åren beviljat till dylika ödemarksvägar 30,000 kronor om året, och det har varit till följd af kungl. propositioner. I dessa kungl. propositioner har det alldeles bestämdt sagts ifrån, att Kungl. Maj:ts önskat dessa medel af Riksdagen såsom försök för att se om dylika ödemarksvägar skulle kunna motsvara hvad man hoppats af dem. Den synpunkt, som Kungl. Maj:ts där anlagt, har betonats af Riksdagen i dess skrivelser, hvori Riksdagen bifallit de kungl. propositionerna, och det synes mig därför, som om man icke kan säga annat, än att det vore ganska inkonsekvent att nu bevilja

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottens läns öfre lappmark.
(Forts.)

anslag till ytterligare ödemarksvägar, innan man vet något om, huru dessa försök utfallit.

Det har af den siste ärade talaren sagts, att befolkningen däruppe är beläten med dem, och därför har man ju allt skäl att anse, att försöket har lyckats. Det är möjligt, att han har rätt, men det var nog hvarken Kungl. Maj:ts eller Riksdagens mening, att man blott skulle höra efter, om befolkningen vore beläten med dem, utan man ville nog hafva ett mera sakkunnigt uttalande i ämnet. Det synes mig vara alldeles tydligt.

Nu har det sagts, att Sorsele kommun bör gifvetvis komma efter Stensele, då Sorsele kommun är alldeles ovanligt illa lottad på kommunikationer. Jag ber då att få tala om, att Riksdagen förra året gaf en ganska stor gåfva åt Sorsele kommun, då man beslöt ett anslag för upprensning af Bräskaforsen, och i de handlingar, som medföljde den kungl. propositionen därom, fann man betonadt, att just genom en sådan farleds möjliggörande skulle det blifva ganska mycket bättre med kommunikationerna inom Sorsele. Visserligen kan denna farled endast under 4—5 månader befaras båtledes, men under vintern blir det präktiga vintervägar på de frusna sjöarna hela vägen uppåt, och just det afbrott, som man förut haft genom Bräskaforsen, skulle falla bort. Nu fick Sorsele kommun, som nämndt, den där gåfvan, mot att den skulle bidraga med den ringa summan af 3,000 kronor. Det förvånar mig icke, att Sorsele kommun önskar att få flera och bättre vägar, isynnerhet då, hvarpå jag ber att få fästa herrarnas uppmärksamhet, dessa vägar byggas af staten helt och hållet på egen bekostnad. Kommunen lämnar intet bidrag till dem. Staten har gjort det på ett enligt min tanke mycket praktiskt sätt genom att icke bygga fortare, än att man kunnat lämna arbetet åt invånarna i dessa fattiga bygder. Därför har det varit en dubbel fördel för dessa bygder att få dessa vägar till stånd, men å andra sidan får mau ju tänka på, att det är en stor fördel för bygden, som man icke bör bevilja, förrän man fått frågan ordentligt undersökt.

Vidare är det en sak, som synes mig mycket viktig. Därför att Sorsele kommuns byamän kommit in och begärt flera vägar och fått motionärer att bringa sina synpunkter till tals inom Riksdagen, så är det icke sagdt, att Sorsele är den kommun, där ödevägar närmast behövas. Det finnes stora trakter inom Lappmarken som möjligen äro ännu mera i behof af sådan hjälp, och jag tycker, att det vore väl skäl, att, innan Riksdagen fattar beslut i detta ämne, man finge en framställning från Kungl. Maj:t, sedan Kungl. Maj:t genom sina organ hade tagit reda på, hvilka ödemarksvägar det är, som närmast böra komma till utförande.

Såsom herrarna nyss hörde, när herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrade sig i frågan, så sade han, att i fall Riksdagen ville bevilja dessa 30,000 kronor, så vore det ingen särskild svårighet att använda beloppet. Det är ju ett ganska svagt erkännande åt motionerna. Men så sade herr statsrådet, att man tar se till, hvilka ödebygdsvägar, som närmast böra komma i fråga. Ja, men det går icke enligt motionerna, ty jag tror, att det kan vara möjligt, att en sådan ödebygdsväg kunde behöva anläggas inom

Norrbottnens län, och motionärerna tala blott om lappmarken inom Västerbottnens län.

Herr talman! På de skäl, som jag anført, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande.

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottnens läns öfre lappmark.
(Forts.)

Herr Kvarnzelius: Detta är icke en stor fråga för statens vidkommande, men för folket, som bor däruppe i dessa trakter, är det otvifvelaktigt en betydande fråga. Det är nog ganska svårt för oss, som ha goda kommunikationer, att till fullo sätta oss in i, under hvilka förhållanden folket däruppe får lefva. Äfven om befolkningen i dessa obygdar icke klagar så mycket, så får nog hvar och en, som sökt sätta sig in i deras förhållanden, medgifva, att det finnes stora svårigheter för dem att öfvervinna, när det gäller för folket däruppe att komma i kommunikation med hvarandra. Under sådana förhållanden hoppas jag, att Riksdagen måtte bifalla det behjärtansvärda förslag, som här föreligger i motionen och som reservanterna tillstyrkt.

Den synpunkten, som varit den afgörande för statsutskottets majoritet, nämligen att man först skulle se resultatet af de anläggningar, som redan gjorts, kan jag för min del icke tillmäta någon stor vikt, ty det kan väl under alla förhållanden icke blifva tal om att bygga några förstklassiga landsvägar däruppe i dessa glest befolkade trakter af landet med de stora kostnader, som skulle blifva en följd af det förslagets genomförande. Äfven om det skulle visa sig, att dessa primitiva väganläggningar, hvarom här är fråga skulle vara i behof af någon förbättring, lär det, såvidt jag förstår, icke vara något som hindrar, att man förbättrar den väg, som redan är provisoriskt anlagd. Det lär väl icke komma i fråga att flytta vägarna och lägga dem på mera lämpliga sträckor. Dylika synpunkter komma nog aldrig att tillmätas någon stor betydelse, när det gäller vägar i dessa obygdar.

En af de väsentligaste anmärkningar, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen riktat mot dessa provisoriska väganläggningar är, att stigningen på desamma kan komma att uppgå till 1 på 10 mot hvad som eljest fordras, 1 på 20. Men det är icke tänkbart, att dylika synpunkter få tilläggas någon betydelse däruppe, där det icke spelar så stor roll, om vederbörande trafikanter få passera en backe med skarp stigning. Om man ser efter, hvilka arbeten här afses att komma till utförande, så finner man, att det är företrädesvis skogs- och stenröjssel, markens afjämning på åtskilliga ställen samt enklare broar öfver strömmar och bäckar äfvensom, där vägen måste fram öfver sankna myrar, någon grustfyllning eller afdikning, så att s. k. spänger, öfver hvilka kreatur ej kunna föras fram, kunna undvaras.

Såvidt jag förstår är det olämpligt att inställa byggandet af dessa enkla vägar i afvaktan på att få hållbarheten och lämpligheten af dem uttrönt. Ty hvad skulle detta betyda? Jo, det skulle gifvetvis dröja många år, innan några nya vägar komme att påbörjas, och det är naturligtvis icke angenämt för inbyggarna i dessa öde trakter att sitta och vänta härpå. Om man säsom motionären påpckat, ser

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottens läns öfre lappmark.
(Forts.)

på hvilken kostnad i vägskatt inbyggarna däruppe redan hafva, kan man förstå, att den synpunkt, som afdelningens ordförande, greve Wachtmeister, framhöll, nämligen att staten själf bygger vägarna, utan bidrag från kommunen, icke får tillmätas någon stor betydelse. Kommunerna hafva i alla fall så stora utgifter för vägskatt, att man af dem icke kan begära mera, och trots det att de betala vägskatt, ha de ändock inga vägar alls.

Många andra omständigheter tala äfven för bifall till motionärens förslag, men jag skall nu icke ingå härpå. Jag vill blott göra en liten anmärkning mot greve Wachtmeisters yttrande, att det kan finnas andra platser än Sorsele kommun, som äro i större behof af dessa ödebygdsvägar. Härtill vill jag dock säga: äfven om man icke vet, hvilka som äro de mest nödställda, är det ändock icke bättre, att göra någonting, där ett verkligt behof konstaterats, än att ingenting göra? Det är icke riktigt att låta det bästa blifva en fiende till det goda.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Jonsson, Olof: Herr talman, mina herrar! Jag kan till fullo instämma med hvad min kamrat i utskottet, greve Wachtmeister, anført till stöd för utskottets hemställan och vill endast tillägga något med afseende å hvad den senaste talaren här yttrat.

Det är sant, att Sorsele kommun är hårdt betungad af vägskatt, men talaren bör icke glömma, att det föreligger en kunglig proposition om ett betydligt höjdt statsanslag just till lindring för de kommuner, som drabbas tyngst af vägskatten. Detta skäl är sålunda icke bärande.

Nu har här sagts, att det icke skulle vara någon risk att på en enskild framställning bevilja det anslag, som här är i fråga, för en vägsträcka, som mau tänkt vara behöflig. Jag vill då fråga: när den betolkning, som skulle hafva nytta af denna väg, utgör endast 400 personer och kostnaden för vägen beräknats till 30,000 kronor, hvilket alltså motsvarar 75 kronor per individ, är det då någon, som verkligen kan våga säga, att det icke kan finnas andra orter inom dessa två nordliga län, där kostnaden för vägen per individ skulle bli långt mindre, men vägen lika väl blifva af större vikt och betydelse för orten och samhället? Och då det kan finnas andra trakter, som äro i bättre behof af vägar än Sorsele kommun, så pekar ju detta på, att en från vederbörligt håll företagen utredning bör föreläggas Riksdagen, en utredning, på grund af hvilken man med större säkerhet kan bedöma, hvilka vägar som äro mest nödiga och nyttiga? Skall man gifva sig in på en täflan med Kungl. Maj:t om att få Riksdagen att bevilja anslag, lära vi nog komma i en egendomlig återvändsgränd, som kan blifva af rätt betänklig art. Denna fråga är icke så brådskande, att icke Riksdagen kan lugna sig, tills den får en fullständig och pålitlig utredning i ämnet.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hahn: Herr talman! De väganläggningar, som pågå i Västerbottens lappmark, hafva karaktären af försöksanläggningar. Då jag

icke kan förstå, att någon erfarenhet kan vinnas om, huruvida en väg fyller det med densamma afsedda ändamål, förrän den upplåtits för trafik, skulle det, om vi skola vänta med att bevilja nytt anslag, tills en dylik erfarenhet vunnits, dröja många år, innan någon ny väganläggning kunde komma till stånd. Här föreligger nu ett förslag om mindre vägar, som icke skulle kosta mer än 5 å 6,000 kronor per mil, och som befolkningen däruppe skulle ha afsevärd nytta af.

Af detta skäl har jag ansett mig böra biträda motionärens förslag, och jag anhåller därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Rosén: Herr talman! Endast några få ord. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län har i skrifvelse den 13 oktober 1911 hos Kungl. Maj:t begärt, att förnyad framställning om ett anslag å 30,000 kronor äfven för år 1913 skulle göras hos Riksdagen.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhåller bland annat: »Visserligen vore det synnerligen behöfligt och önskligt, att hela det nu nämnda planlagda vägföretaget inom Sorsele igångsattes, sedan det uppgjorda förslaget granskats och fullständigats, men äfven om det anses, att enklare vägföretag af så betydande längd icke böra inom lappmarken utföras, förrän Tärna—Stensele-vägen hunnit fullbordas, vore ändock mycket vunnet för lappmarksbefolkningen, därest sådana enklare vägar på kortare sträckor kunde få genom hjälp af årliga statsanslag komma till utförande utan afvaktan på fullbordande af det stora vägföretaget Tärna—Stensele, hvilket sannolikt måste taga flera år, då afsikten varit, att arbetet skulle utföras af ortens befolkning, som helt naturligt icke kan oafbrutet ägna sig däråt.»

Skall man vänta på erfarenhet från Tärna—Stensele-vägen, lär icke något nytt anslag kunna beviljas af Riksdagen förrän tidigast år 1917. Det har beräknats, att vägen skulle vara färdig nästa års höst, men därmed torde dock komma att dröja till år 1914. Sedan behöfs det några års erfarenhet och tidigast år 1916 eller 1917 skulle sålunda proposition om nytt anslag kunna aflämnas till Riksdagen, hvidan befolkningen i de öfriga trakterna skulle nödgas vänta i fem å sex år, innan något ytterligare anslag vore att påräkna.

Herr Olof Jonsson framhöll, att de personer, som skulle hafva nytta af vägen, endast utgjorde 400 stycken. Ja, det är »endast» 400 *mantalsskrifna* personer, men det är vackert så inom ett område, där de hafva 9 mil till närmaste väg. För min del är jag öfvertygad, att om herr Olof Jonsson och afdelningens ärade ordförande hade bott i Ammarnäs, de icke skulle hafva talat för en utredning.

Herr Lindblad, Anders: Det finnes säkerligen ingen, som icke behjartar vikten af att de samhällen, hvarom här är fråga, få kommunikationer, och det förefaller mig, som om utskottets utlåtande härvidlag vore så pass välvilligt, att äfven motionären bör kunna gå med därpå. Enligt utskottets motivering behöfver det icke dröja många år, innan anslag till sådana vägar kan beviljas af Riksdagen. Tvärtom har utskottet så godt som inbjudit Kungl. Maj:t att snarast möjligt inkomma med förslag till nya väganläggningar, och intet

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottens läns öfre lappmark.
(Forts.)

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottens läns öfre lappmark.
(Forts.)

torde hindra Kungl. Maj:t att redan nästa år framlägga ett dylikt förslag. Till nästa år tror jag, att en del erfarenheter redan hafva vunnits, ty man behöfver icke vänta på att hela vägsträckan skall blifva färdig, utan man bygger väl vägarna styckevis och använder dem allteftersom de bli färdiga. Under ett år kan därför mycken erfarenhet vinnas, som det kan vara fördelaktigt att ha, när frågan på nytt skall föras fram.

Detta har varit utskottets uppfattning, och den står också i full öfverensstämmelse med hvad som afsågs då dessa vägar första gången beslutades. Jag erinrar härvid om den skrifvelse Riksdagen aflät till Kungl. Maj:t år 1909. Uti denna skrifvelse står: »I afseende å sättet för utförande af de ifrågasatta vägarna hafva meningarna varit delade, i det att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med underlydande distriktstjänstemän ansett, att vägarna borde anordnas så, att de äfven kunde trafikeras med hjuldon, under det att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län och departementschefen hålla före, att en dylik anordning icke i hvarje fall vore nödvändig, utan att det för vissa vägar vore tillräckligt att anordna dem såsom omsorgsfullt lagda s. k. vintervägar. Då emellertid företaget i fråga är af *utpräglad försöksnatur*, vill det synas Riksdagen, som om det vore lämpligt att på sätt jämväl af Konungens befallningshafvande och departementschefen ifrågasatts åt Konungens befallningshafvande i hvarje särskildt fall öfverlämna att afgöra hvilken vägtyp, som bör komma till användning.»

Nu hafva dessa vägar icke blifvit helt färdigbyggda och man har sålunda icke vunnit den erfarenhet, som Riksdagen då ansåg borde vinnas med hänsyn till, att vägarna voro anlagda såsom försöksvägar. Men då utskottets motivering är sådan, att det är möjligt för Kungl. Maj:t att redan nästa Riksdag inkomma med förslag, ifall Kungl. Maj:t så finner nödigt, och till och med att då begära, att anslaget skall utgå redan under år 1913, föreligger, synes det mig, icke någon anledning att just nu fatta beslut i enlighet med motionärens hemställan. För min del kan jag icke se, att skillnaden är så stor emellan motionärens och utskottets förslag, att motionären bör hafva några stora betänkligheter mot utskottets hemställan.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Stendahl: Herr talman, mina herrar! Jag instämmer till fullo med den siste ärade talaren i, att skillnaden icke är stor mellan utskottets och reservanternas förslag, men jag kan icke inse, hvarför icke denna lilla skillnad, då den verkligen är så liten, som den siste ärade talaren behagade säga, lika väl kan räknas reservanternas som utskottets förslag till godo.

Utskottet har varit, såsom statsutskottet så ofta är, mycket formellt. Detta kan ju vara bra, men jag tror med bestämdhet, att denna kamrars kunde för en gångs skull — det händer icke ofta — i en småsak icke följa utskottet, och jag tror, att Kungl. Maj:t, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Konungens befallningshafvande i länet utan fara för den stora hushållningen skulle kunna disponera öfver en sådan summa som 30,000 kronor. Jag anser visserligen, att stora

och väl byggda vägar äro bättre än små och sämre byggda, och häruti tror jag, att kammaren gifver mig rätt. Men om man icke har råd att bygga stora vägar, bygger man små, och där ingen väg finnes, kan en liten väg vara till mycket gagn.

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottens länns ofre lappmark.
(Forts.)

Jag kan icke anse, att man, såsom herr Jonsson gör, bör räkna kostnaden efter det invånareantal, som en väg berör. Denna föreslagna väg är början, men man kommer nog senare litet längre upp med den och där finnas säkert äfven invånare, som också behöfva vägen. Jag tror icke, att man, om man räknar som herr Jonsson, någonsin får några väganläggningar i Norrland, på hvilka man kommer att göra någon ekonomisk vinst. Men en väg, huru liten, svag, klen och oansenlig den än är, är dock bättre än ingen väg alls. Den nu ifrågasatta summan är så liten, att jag med nöje skall rösta för reservanternas förslag, och jag tror, att Första kammaren för en gångs skull icke bör stödja utskottets majoritet utan bifalla reservationen.

Herr talman, jag anhåller att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Man har här gång på gång åberopat ett uttalande som gjordes, då förslag till vägar af denna typ första gången framkom, nämligen att dessa väganläggningar skulle vara af försöksnatur. Men när det sedan gällt att närmare precisera hvad härmed menas, så har detta, synes mig, varit ganska svårt att förklara. Det kan naturligtvis icke vara fråga om att utröna, huruvida för en bygd, som saknar vägar, denna typ är bättre än ingen. Det kan icke heller vara fråga om, huruvida befolkningen i stort sedt är nöjd med vägar af denna typ, då befolkningen själf endast begär kommunikationer af denna art. Och då grefve Wachtmeister på tal om denna sak sade, att det behöfves ett »mera sakkunnigt uttalande» i ämnet än befolkningens egen mening, är det svårt att förstå hvad han därmed menar.

Jag vill också påpeka den motsägelse, som förefinnes emellan, å ena sidan, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som i fråga om denna väg säger sig önska en landsväg och sålunda en betydligt dyrare väg än den som här föreslagits, och å andra sidan herr Jonsson, som anser, att det är ett slöseri att anlägga en väg, som skulle kosta 75 kronor per individ. Att man med så motsatta premisser som dessa kan komma till samma slut och yrka afslag å föreliggande förslag, synes mig obegripligt.

Vidare vill jag betona, hvad som redan framhållits af motionären, att det här gäller att skapa en väg, som utgör fortsättning på och anknytning till en farled, som i fjol på Riksdagens beslut öppnades sjöledes.

Slutligen vill jag med afseende å grefve Wachtmeisters yttrande, att det kan finnas andra trakter än Sorsele kommun, som äro i större behof af väganläggningar, säga, att detta icke i någon mån är bevisadt, och man torde få utgå från att ett verkligt behof här föreligger, när ett önskemål gifvits tillkänna på sådant sätt som här skett.

Om anslag
till enklare
vägars an-
läggande i
Västerbottens
läns öfre
lappmark.
(Forts.)

Herr talman, på dessa af mig nu angifna skäl anhåller jag att få yrka bifall till reservationen.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: En mycket bärande tanke i motionen är, att det är alldeles klart, att det är omöjligt att få någon erfarenhet af väganläggningarna före år 1917 eller 1918, allt under antagande att de skulle bli färdiga först 1915. Det har också betonats från flera håll i kammaren, att, om man skall vänta på erfarenhet, så får man vänta ganska länge. Jag är icke alls af samma åsikt och ansluter mig i detta afseende helt och hållet till hvad min kamrat i afdelningen, herr Lindblad, nyss anförde. Med de 90,000 kronor, som redan äro beviljade, äro ganska långa sträckor af vägen redan färdigbyggda och ingen torde kunna neka till, att man mycket väl, såsom herr statsrådet också nyss påpekat, kan undersöka de delar, som äro färdiga, för att få uttrönt, om de motsvara förväntningarna.

Det sades nyss af herr Ekman, att han icke kunde begripa, huru man skulle kunna få någon erfarenhet och det vore tillräckligt, sade han, att befolkningen är nöjd. Det är icke underligt, såsom nyss påvisats, att befolkningen är belåten, ty den får ju, såsom motionären säger, en väg och en kärnväg är alltid bättre än ingen väg alls. I synnerhet då de få denna väg alldeles gratis, är det därför icke underligt om de känna sig belåtna.

Vidare frågade herr Ekman, hvad man skall få veta af erfarenheten. Jo, man får veta, om vägarna äro någorlunda bra och någorlunda motsvara de kostnader, man på dem nedlagt, och om de i framtiden motsvara behovet. Herr Ekman kallade det inkonsekvent, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vill hafva dyrare vägar, när befolkningen är nöjd med billigare. Jag ber då herr Ekman vara god och tänka på att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen talade om denna väg, under förutsättning att inlandsbanan skulle dragas dit upp, och det var sålunda under olika förhållanden, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen resonerade i frågan.

Herr talman, jag ber fortfarande att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets bemästallan samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation, och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslags en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren skall bifalla det förslag, som innefattas i den vid punkten 30 af statsutskottets utlåtande nr 6 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Om anslag till enklare vägars anläggande i Västerbottens läns öfre lappmark.
(Forts.)

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 60.

Punkten 31.

Mom. a)–c).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. d).

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, bland annat, att för bestridande af utgifterna för ett vetenskapligt råd vid medicinalstyrelsens sida samt för anställande af två medicinalrådsassistenter på extra stat för år 1913 bevilja ett anslag af 17,650 kronor.

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.

Utskottet hade i föreliggande moment på anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte för anställande af två medicinalrådsassistenter på extra stat för år 1913 bevilja ett anslag af 9,350 kronor.

Reservation hade afgifvits af grefve *F. Wachtmeister* samt herrar *H. F. Lamm*, *A. Ekman*, *K. Starbäck* och *E. F. Hellberg*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte för bestridande af utgifterna för ett vetenskapligt råd vid medicinalstyrelsens sida samt för anställande af två medicinalrådsassistenter på extra stat för år 1913 bevilja ett anslag af 17,650 kronor.

Grefve *Wachtmeister*, *Fredrik*: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet för att uttala mitt beklagande öfver, att statsutskottets majoritet ansett sig böra afstyrka förslaget om inrättande provisoriskt af ett vetenskapligt råd i medicinalstyrelsen. Utskottet säger på sidan 30: »Däremot har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till Kungl Maj:ts förslag till anvisande af medel för bestridande af utgifterna för ett vetenskapligt råd vid medicinalstyrelsens sida, därför kostnaderna upptagits till 8,300 kronor, enär anställandet af ett sådant råd ej synes i och för sig utgöra ett förstärkande af medicinalstyrelsens arbetskrafter, utan fastmer innebära ett inskrifande i den omorganisation af medicinalstyrelsen, i afvaktan på hvilens genomförande en provisorisk löneroglering nu ifrågasättes.»

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Kammaren torde komma ibåg att vid fjolårets Riksdag förslag till omorganisation af medicinalstyrelsen framlades, men det var då på det sättet, att veterinärärendena tagits ifrån medicinalstyrelsen och lagts under landbruksstyrelsen. Herrarna torde också erinra sig, att denna fråga då föll, därför att Riksdagen icke gillade Kungl Maj:ts förslag om, att veterinärärendena skulle förläggas under landbruksstyrelsen. I detta nu ligger frågan så, att statsrådet sagt, att han icke vill taga upp denna fråga, förrän departementalkommittén blifvit färdig med sitt utlåtande, och det kan sålunda komma att dröja många år, innan Riksdagen kan komma att fatta beslut om medicinalstyrelsens omorganisation.

Jag ber att få påpeka, att förslaget om inrättande af ett vetenskapligt råd är af så provisorisk karaktär och fotadt på sådana grunder, att det omöjligen, synes det mig, kan fattas såsom ett inskrifvande i omorganisationen af medicinalstyrelsen eller som ett beslut, som man sedan icke skulle kunna frångå. Här är endast fråga om att vid medicinalstyrelsens sida anställa vetenskapsmän för att biträda medicinalstyrelsen i vissa hänseenden och gifva styrelsen råd och hjälp, då sådant kan behövas, och de arvoden, som föreslagits till aflöning åt dessa vetenskapsmän, äro också synnerligen små. Det är sålunda alldeles tydligt, att denna organisation mycket lätt kan ändras, ifall man skulle vilja göra det.

Det enda skäl statsutskottet haft för sitt afstyrkande är, att inrättandet af ett sådant råd icke i och för sig utgör en förstärkning af arbetskrafterna. Ja, det kan i viss mån vara rätt, men icke helt och hållet. Men det viktigaste, som man skulle ernå genom det vetenskapliga rådet, det är, att man skulle åt medicinalstyrelsen gifva en auktoritet, som den för närvarande icke besitter.

Med hvad jag nu har sagt, har jag icke velat uttala något som helst klander mot medicinalstyrelsen, men det är tydligt — och det hafva äfven kommitterade själfva, för hvilka generaldirektören varit ordförande, yttrat — att det är alldeles omöjligt för en enda person att med den specialisering, som nu förekommer inom de medicinska vetenskaperna, kunna behärska ett flertal af dessa medicinska vetenskaper. Det skulle därför vara en mycket stor fördel för medicinalstyrelsen, om den vid handläggning af vissa ärenden kunde få räkna på råd och hjälp af vetenskapsmän på medicinens område. Tydligt är ju, att, för att den medicinska vetenskapen skall kunna föras riktigt framåt, för att en vetenskapsman på detta område skall kunna komma till gifvande resultat, måste vetenskapen ständigt bearbetas och vetandet underhållas genom det medicinska arbetet. Man kan icke stå på höjden af vetenskaplighet på detta område, när man, såsom fallet är med medicinalråden, i allmänhet sysslar med administrativt arbete.

Jag tror mig således hafva visat, att en af de hufvudsakliga vinster, som man skulle ernå genom inrättande af det vetenskapliga rådet, vore att åt medicinalstyrelsen gifva en auktoritet, som den för närvarande icke besitter. Men i andra mycket viktiga afseenden behöfver medicinalstyrelsen verkligen äfven arbetshjälp, och det är i fråga om de utlåtanden och ärenden, som hänskjutas till medicinal-

styrelsen från domstolarna — de psykiatriska och rättsmedicinska fallen. Nu äro ju dessa frågor synnerligen viktiga för svenska medborgares väl och ve, och det är därför af betydelse, att icke handläggningen af dessa ärenden inom medicinalstyrelsen tager alltför lång tid. För närvarande handläggas de af en byråchef, som nog varit särdeles skicklig i fråga om dessa ärenden. Men denne byråchef har naturligtvis rättighet att taga semester, och under hans semestertid hafva ofta de ärenden, som falla under hans handläggning, fått ligga och vänta. I följd häraf har naturligtvis domstolsproceduren också fått lof att uppskjutas i avvaktan på ärendenas afgörande.

Härtill kommer också, att de mål, som jag nu afsett, ha till antalet ökats alldeles ofantligt. Vid den tid, då nuvarande generaldirektören i medicinalstyrelsen Linroth tillträdde sitt ämbete, utgjorde antalet sådana mål — jag talar nu om de psykiatriska — ungefär 30 om året, under det att medicinalstyrelsens yttrande nu begäres i omkring 100 sådana ärenden årligen. De rättsmedicinska målen ha äfven ökats i ganska hög grad. Jag ber jämväl att få fästa herrarnas uppmärksamhet på, att genomgåendet af de rättegångshandlingar, som medfölja dessa ärenden, är mycket kräfvande och mycket tidsödande. Man hade därför tänkt sig, att de sakkunniga vetenskapsmännen i psykiatri och rättsmedicin skulle hjälpa till i medicinalstyrelsen vid föredragning af dessa ärenden. Därigenom skulle medicinalstyrelsen — det kan icke förnekas — erhålla en välbehöflig hjälp i själfva arbetet, och man kan ju också hoppas, att genom denna välbehöfliga hjälp skola dessa viktiga ärenden komma att undergå en bättre behandling än den, som förut varit möjlig med hänsyn till de arbetskrafter, som hittills stått till medicinalstyrelsens förfogande.

Jag tror alltså, att Kungl. Maj:t har haft mycket goda grunder att lägga fram sitt förslag om inrättande af det vetenskapliga rådet, och håller före, att man skulle ernå goda resultat, därest man följde den kungl. propositionen i detta hänseende.

Jag ber därför att få yrka bifall till den kungl. propositionen, så mycket mer som ett bifall i denna del icke medför en stor statsutgift. Jag kallar nämligen icke denna summa på 8,300 kronor, som årligen skulle erfordras, för en stor statsutgift, när sådana intressen, som det här gäller, kunna bli tillgodosedda genom ett bifall till förslaget.

Friherre Beck-Friis, Johan: Herr talman, mina herrar! Det klagas öfverallt i våra ämbetsverk öfver de ständigt ökade göromålen. Och att dessa klagomål blifvit beaktade, därpå hafva vi påtagliga exempel uti de gång efter annan tillsatta kommittéerna för utarbetande af förslag till omorganisationer eller ävägbringande af löneförbättringar för ämbetsverken och deras tjänstemän. Äfven medicinalstyrelsen klagar öfver, att dess arbetsbördas ökas, och äfven för medicinalstyrelsen har man ju tillsatt en kommitté, som skall undersöka huru en omorganisation skall kunna ske. I sin proposition till årets riksdag yttrar nu Kungl. Maj:t, att under väntan på att denna omorganisation skall kunna genomföras — hvilket icke torde kunna ske förrän i samband med statsdepartementens omorganisation — är

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

det nödvändigt att åt medicinalstyrelsen anskaffa ökade arbetskrafter äfvensom genom en provisorisk lönereglering hjälpa upp vederbörande tjänstemäns löner. Utskottet har, såsom vi se, ställt sig synnerligen välvilligt mot Kungl. Maj:t i detta afseende, i det utskottet nämligen förordat propositionen i alla de punkter, där den afser en förbättring af den ordinarie personalens löner. Likaså har utskottet förordat det begärda lönetillägget åt det tillförordnade medicinalrådet. Vidare har utskottet för att i möjligaste mån bidra till att arbetskrafterna ökas, hvilket torde vara nödvändigt i medicinalstyrelsen, förordat Kungl. Maj:ts förslag om anställande af två medicinalrådsassistenter, som skulle komma att ägna sin tid helt och hållet till arbete inom denna styrelse. Däremot har utskottet icke velat förorda Kungl. Maj:ts förslag om inrättande af ett vetenskapligt råd. Herrarna hafva af den föregående talaren i detalj fått höra, huru meningen är att anordna detta vetenskapliga råd, och det kan ju ingen förneka, att det för medicinalstyrelsen skulle vara synnerligen önskvärdt att erhålla ett sådant råd vid sin sida.

Däremot kan jag omöjligen gå in på den föregående ärade talarrens påstående, att inrättandet af detta råd icke skulle komma att på något sätt ingripa i den blifvande organisationen. Mig synes tvärtom, att det är en ganska stor nyhet att inrätta ett sådant vetenskapligt råd. De personer, som man skulle inkalla i detta råd, skulle visserligen under olika omständigheter kunna erhålla i uppdrag af medicinalstyrelsen att utarbeta ett eller annat förslag, annars är ju meningen blott, att de skulle biträda vid behandlingen af vissa ärenden inom styrelsen. Men med hänsyn till storleken af det arfvode, som skulle tilläggas ledamöterna af det vetenskapliga rådet, kan man dock icke ifrågasätta, att det egentligen är meningen att från dem uttaga sådant arbete, att det på det hela taget skulle komma att lätta medicinalstyrelsens arbetsbörda. Vidare vill jag framhålla, att äfven om den kommitté, som behandlat denna fråga, visserligen varit enig om lämpligheten i tillsättande af ett vetenskapligt råd, så har den icke varit enig i fråga om antalet personer, som borde inkallas i detsamma.

För min del anser jag också, att Riksdagen i allmänhet under förväntan på den omorganisation, hvartill förslag kommer att inom en icke för aflägsen tid framläggas för än det ena och än det andra verket, bör akta sig för att tillskapa, om jag så får säga, provisoriska extraformer, därest de icke äro absolut nödvändiga.

Jag kan icke heller finna, att herr statsrådet varit helt öfvertygad om nödvändigheten af denna anordning, ty han säger på ett ställe i den kungl. propositionen, just med afseende på de af grefve Wachtmeister omnämnda rättspsykiatriska ärendena: »Äfven om dessa ärenden ej äro flera till antalet, än att de i allmänhet böra kunna föredragas af vederbörande byråchef» etc.

Jag tror således, att om kammaren bifaller allt hvad utskottet här föreslår och således går med på anställande af medicinalrådsassistenter, det icke är någon fara för arbetets behöriga gång inom medicinalstyrelsen, om Riksdagen väntar med att besluta om det veten-

skapliga rådet, tills förslaget om en omorganisation blir fullt utarbetadt och i sin helhet kan framläggas.

Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Herr Lamm: Då jag tillhör reservanterna i denna punkt, skall jag be att få yttra några ord i anslutning till hvad grefve Wachtmeister här har anfört.

Jag kan icke annat än finna, att den fråga det här gäller, lika mycket för allmänheten som för medicinalstyrelsen är en viktig angelägenhet. Vi veta alla, att man nu för tiden lefver och arbetar så att säga under högtryck, och det förekommer upprepade fall, gränfall, då svårighet uppstår att afgöra, huruvida den gärning, hvarom fråga är, blifvit begången, under det att öfverdrifven nervositet behärskat individen eller huruvida den skett under sinnesförvirring. Det är då af stor betydelse, synes det mig, att rätt kunna bedöma sådana fall, i synnerhet då de stå i samband med rättsfrågor. Det är viktigt att erhålla den allra bästa och allra djupaste sakkunskap för dylika frågors bedömande. Klart är ju, såsom här också har påpekats i afseende på fördelarna af det vetenskapliga rådet, att de för öfrigt mycket kvalificerade män, som länge suttit som råd i medicinalstyrelsen, blifvit så upptagna af administrativa göromål, att de icke hunnit följa med den medicinska vetenskapen, hvilken ju gör ofantliga framsteg och mer och mer specialiseras. Därför har man för att kunna vinna en mera stadigvarande tillgång till sakkunskap — medicinalstyrelsen kan ju redan nu på grund af sin instruktion i vissa fall infordra sakkunnigas utlåtanden i somliga frågor — valt den här föreslagna formen och sökt åstadkomma ett vetenskapligt råd, ett råd af personer, som stå på höjdpunkten af sin tids medicinska vetenskap, och som man på det föreslagna sättet med större säkerhet kan påräkna än om man skulle mera tillfälligt anlita dem som sakkunnige. Nu invänder man häremot, att denna anordning skulle icke lätta medicinalstyrelsens arbetsbörd. Jo, det kommer det alldeles säkert att göra, ty till medlemmarna af det vetenskapliga rådet skulle man öfverlämna frågor att utredas, utom det att man kunde inkalla dem att biträda inom styrelsen vid vissa frågor. Detta innebär naturligtvis en stor lättnad för de personer, hvilka dessa utredningar förut ålegat. Men om man icke fäster sig så mycket vid den kvantitativa lättnaden, så får man en kvalitativ förstärkning af arbetskrafterna i styrelsen, en förstärkning, som är af allra största betydelse. Jag anser således, att äfven om man alldeles bortser från frågan om lättandet af medicinalstyrelsens arbetsbörd, på hvilken synpunkt dock det vetenskapliga rådets inrättande är byggt, är det af den allra största vikt, att ett sådant råd anställes. Att denna anordning skulle på något sätt kunna föregripa omarbetningen af medicinalstyrelsen kan jag icke förstå. Man afser ju att inkalla personer på ett år, personer, som skola sedermera komma att bytas om och efter hvad som här är meningen betalas så att säga för gång, detta med undantag dock för de två viktigaste befattningarna, psykiatern och den ledamot, som skall behandla de rättsmedicinska ärendena. Ty det finnes en slags garanti

Om an-
ställande af
ett vetenskap-
ligt råd
m. m. hos
medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

för att dessa tillsammans skola erhålla 2,600 kronor. Summan kommer dock att fördelas, i händelse man anställer dubbla antalet inom dessa två branscher, om hvilka det här är fråga. Det är nämligen på denna punkt afvikande meningar inom kommittén, något hvarom friherre Beck-Friis äfven talade. Man var där icke fullt ense om, huruvida man bör hafva dessa platser, som skulle representera psykiatri och rättsmedicin, dubbelt besatta, Skillnaden i kostnader är så obetydlig i det hänseendet, men den garanti, man har, blir så mycket större, om man har två framstående män att anlita i stället för en i så tvifvelaktiga fall som dessa, då det gäller att yttra sig om folks sinnesbeskaffenhet och dylikt. Redan förra året, då denna fråga förelåg, uppställdes äfven spörsmålet om antalet ledamöter i det vetenskapliga rådet borde vara 7 eller 9, hvilket senare antal förordades af kommitténs majoritet. Dåvarande civilministern yttrade i propositionen vid förra årets Riksdag på tal härom: »Efter öfvervägande af de skäl, som å ömse sidor blifvit anförda, ansluter jag mig i denna del till majoriteten. Särskildt synes det mig angeläget, att, då fråga är om afgifvande af rättsmedicinska utlåtanden, sättet för ärendenas behandling så anordnas, att största möjliga säkerhet vinnes för ett rätt bedömande; och det torde icke kunna förnekas, att det tillskott i sakkunskap, som erhålles genom tillkallande af en fjärde sakkun- ning, när tre icke kunnat enas, utgör en ytterligare garanti i förevarande hänseende. Den ringa kostnadsökning, som blir en följd här- af, läser icke kunna tillmätas någon betydelse i förhållande till de intressen, om hvilka här är fråga.

Jag anser, såsom nämnt, frågan vara af betydelse icke blott för medicinalstyrelsen utan äfven för den stora allmänheten, och det är därför som jag med stor tillfredsställelse yrkar bifall till Kungl Maj:ts proposition och reservanternas hemställan.

Herr Almer: Jag anhåller att med några ord få beröra de mo- tiv, som statsutskottet anörtl till stöd för sitt afstyrkande af Kungl. Maj:ts proposition om anslag för inrättande af ett vetenskapligt råd. Utskottet har anörtl tvenne skäl, som båda synas mindre väl grun- dade. Det ena är, att det vetenskapliga rådet icke skulle i och för sig komma att utörla ett förstärkande af medicinalstyrelsens arbets- krafter, och det andra skälet är det, att anordningen skulle innebära ett inskrivande i den ifrågasatta omorganisationen af medicinal- styrelsen.

Hvad nu det första skälet beträffar, så synes det mig, att det icke kan förnekas, att anordningen verkligen innebär en lindring i medicinalstyrelsens arbetsörda. Särskildt finner man, att så är för- hållandet, sedan man tagit reda på, huru vederörande tänkt sig att det vetenskapliga rådet skulle komma att fungera vid sidan af me- dicinalstyrelsen. Det heter nämligen i den kungl. propositionen:

»Kommittén har nu föreslagit, att ifrågavarande ärenden behand- las af medicinalrådet och chefen för hospitalsbyrån, generaldirektören, om han finner skäl deltaga i ärendets behandling, men eljest den af de öfriga medicinalråden, som generaldirektören bestämmer, samt öfverinspektören för sinnessjukvården eller, vid förfall för honom en

psykiater i det vetenskapliga rådet. Kunnade de tre sålunda delta-gande ej enas om slutet, skulle, efter förslag af dem, af general-direktören tillkallas ytterligare en psykiater i det vetenskapliga rådet, hvarefter utlåtandet skulle afgifvas efter omröstning mellan dessa fyra.»

Jämför man alltså det föreslagna sättet för dessa tyngande ären-dens behandling med det sätt för deras handhafvande, som nu före-kommer, nämligen att dessa afgöras i plenum, står det klart för hvar och en, att det måste bli en betydande förenkling och en lättnad i arbetet såväl för medicinalråden som äfven särskildt för generaldirek-tören, då denna icke alltid behöfver vara närvarande vid dessa ären-dens föredragning.

Den föregående talaren har ådagalagt, att det vetenskapliga rådet alls icke skulle komma att innebära något inskridande i medicinal-styrelsens omorganisation, och därom synes mig icke behöfva råda någon tvekan. Det är uppenbart, att detta vetenskapliga råd kan fungera lika väl vid sidan af den nuvarande medicinalstyrelsen, så-dan den blifvit sammansatt i sin kollegiala form som i förening med den tilltänkta medicinalstyrelsen, organiserad på byråer. Utskottet säger i början af sitt utlåtande:

»Då den förebragta utredningen synts utskottet ådagalägga ett verkligt behof af att den medicinalstyrelsen påhvilande arbetsbördan lättas,» etc Men när utskottet sedan skall försöka lätta denna arbets-börda, föreslår utskottet i stället endast, att man skall anställa två medicinalrådsassistenter, och utskottet tycker att detta är nog. Emel-lertid måste vi komma ihåg, att ur styrelsen borttagas tre stycken lä-karamanuser, som förut tjänstgjort hos styrelsen. Behållningen ge-nom införandet af dessa medicinalrådsassistenter blir därför icke så synnerligen stor. Vid sådant förhållande synes det mig, att utskot-tet hade bort komma till ett annat slut rörande det vetenskapliga rådet. Äfven om utskottet ej hyst något starkare medlidande med medicinalstyrelsen på grund af dess arbetsbörda, så borde utskottet af andra skäl ha gått med på den kungl. propositionen. Jag skall i det hänseendet be att få citera hvad förre chefen för civildeparte-mentet yttrade uti propositionen vid 1911 års riksdag angående re-dan då ifrågasatt inrättande af det vetenskapliga rådet. Hans ord voro följande:

»Jag anser den af kommittén föreslagna anordningen med ett vetenskapligt råd, som skulle stå vid medicinalstyrelsens sida, vara synnerligen lycklig, då härigenom skulle tillföras styrelsen en fond af sakkunskap på speciella områden af den medicinska vetenskapen, som icke kan förutsättas i lika omfattning vara till finnandes bland medicinalstyrelsens ordinarie ledamöter, men utan hvilken styrelsen icke rätt kan fylla sina samhällsviktiga uppgifter.»

Nu kan det hända att det drager en tid af två eller tre år, in-nan omorganisationen af medicinalstyrelsen hinner att blifva genom-förd, och under denna tid skulle tillståndet i medicinalstyrelsen bli detsamma som det nu är, endast därför, att utskottet ej velat till-styrka Riksdagen denna obetydliga kostnadsökning på 8,300 kronor.

Om an-ställande af ett vetenskap-ligt råd m. m. hos medicinal-styrelsen.
(Forts.)

Om an-
ställande af
ett vetenskap-
ligt råd
m. m. hos
medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

Med anledning af hvad jag här anfört hemställer jag om bifall till reservationen.

Herr Holmquist: Jag skulle icke vågat uppträda och uttala mig i denna fråga, om den för mig tett sig som en alldeles ny fråga. Men då jag haft äran att under ganska många år tjänstgöra i ett departement, under hvilket hörde behandlingen af ärenden rörande den allmänna hälsovården och sjukvården, kan detta kanske ge mig rätt att åtminstone i någon liten mån äga anspråk på att få göra mig hörd.

Då jag läste den kungl. propositionen med alla dess anslags-
äskanden, får jag säga, att knappast något så gladde mig, som att Kungl. Maj:t här förelade Sveriges Riksdag att medverka till inrättandet af ett vetenskapligt råd vid medicinalstyrelsens sida. Ty, herr talman, så godt som från första dagen, då jag inträdde i nämnda ämbete, ända till den dag, som i dag är, har jag vid samtal med fackmän och intresserade på detta område städe hört uttalas såsom en bestämd och gifven uppfattning, att detta vore verkligen ett stort mål på det medicinska gebitet.

Nu har statsutskottet affärdat tanken på inrättandet af detta vetenskapliga råd med två invändningar. Den ena är den, att anställandet af ett sådant råd icke synes i och för sig utgöra ett förstärkande af medicinalstyrelsens arbetskrafter. Jag förstår icke, att detta påstående kan i någon mån äga berättigande, när det gäller det vetenskapliga rådet. Ingen med förhållandena något så när förtrogen har väl ett enda ögonblick trott, att det vetenskapliga rådet skulle sätta sig uppe hos medicinalstyrelsen och göra dagsverken året igenom. Att någon förstärkning af arbetskrafterna, tagen i den meningen, icke kommer att inträda, såsom statsutskottet ifrågasatt, är tämligen själfallet och har alltid varit själfallet. Vill man gå till det arbete, som detta vetenskapliga råd skulle komma att utföra, då får man gå till kommitténs uppfattning om detta råds ställning och dess arbetsområde. Kommittén säger nämligen, att man genom detta råds inrättande sökt »att erhålla en intimt förenande, ständigt verkande länk mellan styrelsen och de krafter, utom densamma, som på läkar- och apotekarvetenskapens områden här i landet kunna anses i olika afseenden gå i spetsen». Vidare heter det: »Medlem af rådet skulle äligga dels att på kallelse af generaldirektören deltaga i utredningen och behandlingen af ärende, hörande till hans särskilda kunskapsområde, dels ock att af eget initiativ rikta styrelsens uppmärksamhet på sådana vetenskapens framsteg, som kunna antagas äga särskild betydelse för allmänna hälso- och sjukvården eller rättsmedicin.»

Slutligen säger kommittén på tal om dessa utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet, att det synts kommittén obestriddigt, »att den ifrågavarande ärenden hittills ägnade behandlingen inom medicinalstyrelsen icke lämnat tillräckligt inflytande för den sakkunskap, hvilken måste anses vara af synnerlig vikt vid ärendenas behandling».

Jag får verkligen säga, att med denna ram för det vetenskapliga rådets arbete är det mig alldeles ofattligt, hur statsutskottet

kunnat säga, att det vetenskapliga rådet icke skulle komma att utgöra någon förstärkning af medicinalstyrelsens *arbetskrafter*. Jag finner tvärtom, att medicinalstyrelsen härigenom på ett alldeles sällspordt sätt skulle erhålla tillökning i *arbetskrafter*. Det är klart, att hur välvillig man än må vara mot medicinalstyrelsen, och huru stora anspråk styrelsen har på en sådan välvilja, man måste medgifva att styrelsens medlemmar icke kunna på detta böljande haf, som kallas vetenskapen, följa med såsom de skulle vilja. Men det är detta som det vetenskapliga rådet skall afhjälpa, det är där, som det behöfver stödja och kan hjälpa.

Det har vidare anmärkts, att de aflöningar, de löneemedel, som äro ifrågasatta för det vetenskapliga rådets medlemmar icke äro så stora som erfordras. Detta är fullkomligt sant. Men vetenskapens män äro ju icke bortskämda med så höga arfvoden, och jag tror, att många af dem skulle gagna sitt land och ägna sig åt sitt vetenskapliga arbete med mycket intresse i den ärofulla ställning de finge såsom medlemmar af det vetenskapliga rådet, trots det synnerligen dåliga ekonomiska utbytet. Jag ber för öfrigt få säga, att då det gäller den psykiater och rättsläkare, som skulle i styrelsen inkallas, finnes det ju ett anslag på 2,600 kronor att fördela mellan dem, och det är ju icke så alldeles obetydligt.

Herr talman! Jag har tillåtit mig att yttra dessa ord och skall nu tillåta mig att yrka bifall till reservationen. Det belopp, om hvilket här är fråga, är obetydligt. Min bestämda uppfattning är därför, att Riksdagen sällan har köpt så stora fördelar med en så obetydlig penning.

Man har äfven på tal om detta vetenskapliga råds inrättande invändt, att det i någon mån skulle föregripa den omorganisation, som förestår inom medicinalstyrelsen. Ja, jag skulle kunna tänka mig en sådan invändning, om det gällt medicinalrådsassistenterna, men jag kan icke fatta, att en sådan invändning äger någon betydelse i fråga om det vetenskapliga rådet. Ty huru förhållandena slutligen må förändra sig, så kommer alldeles gifvet krafvet på detta vetenskapliga råd att kvarstå. Nu har man tillfälle att, innan den ordinarie staten fastslås, få en pröfnings-tid för det vetenskapliga rådet, och kan sedan afgöra om det fyllt de anspråk, som man ställt på detsamma eller icke.

Då jag anser, att statsutskottet icke i något afseende presterat några talande skäl för afslag å den kungl. propositionen, så tillåter jag mig som sagdt att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr statsrådet Schotte: Herr talman! Då jag för samtidigt behandlade ärenden under sjätte hufvudtiteln i Andra kammaren, icke varit i tillfälle att följa den diskussion, som här i kammaren förts, ber jag kammaren om tillgift, därest jag skulle i några afseenden komma att upprepa, hvad som här förut blifvit sagdt, och om jag således kommer att bemöta uttalanden, som redan äro tillräckligt bemöta.

Det förslag till omorganisation af medicinalstyrelsen, som i fjol framlades, föll, som bekant, på frågan om veterinärenas förlägg-

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Om an-
ställande af
ett vetenskap-
ligt råd
m. m. hos
medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

ning. Denna fråga ansågs då ännu icke mogen för slutligt afgörande. Man måste därför nu nöja sig med ett provisorium i medicinalstyrelsens organisationsfråga. Visserligen finnas åtskilliga förhoppningar om att redan nästa år skulle kunna framläggas förslag om definitiv omorganisation af medicinalstyrelsen. Men det är icke säkert, att så kan ske, det beror på, huru departementalkommitténs arbete fortskrider, och det beror också på huru detta arbete, när det en gång föreligger, mottages af Riksdagen. Tyvärr är det därför kanske så, att man får beräkna att draga sig fram med ett eller två års provisorium, och anpassa sig därefter.

Det är efter min mening alldeles nödvändigt, att en förstärkning af medicinalstyrelsens arbetskrafter kommer till stånd och att den äger rum på ett sätt, som tillför styrelsen fullt kvalificerad arbetskraft. Det må uppmärksammas, att det är svårare i denna styrelse än på andra områden att reda sig med extra ordinarie tjänstemän. Det erfordras ju öfvervägande speciell läkarutbildning för tjänstgöring inom medicinalstyrelsen, och det möter på den grund svårigheter att erhålla folk, som vilja ägna sig åt arbetet inom denna styrelse, särskildt när detta är dåligt betaldt i jämförelse med utkomsten på den rena läkarebanan. Detta medför också i sin ordning, att medicinalstyrelsen för närvarande arbetar under betydligt ogynnsammare förhållanden än många andra verk. Af fem byråchefer inom medicinalstyrelsen är det blott två, som äro ordinarie, hvaremot tre äro tillförordnade. En af dessa gör för resten kuappast full tjänst som medicinalråd. Men det har icke för Kungl. Maj:t varit möjligt att tillsätta dessa befattningshafvare på ordinarie stat just med hänsyn till den förestående omorganisationen och för att ej föregripa denna. Svårigheterna ökas dock alltjämt för fortsatt intagande af denna ståndpunkt. De provisoriska anordningar, som Kungl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen, gå som bekant ut på dels anställande af tvenne medicinalrådsassistenter, dels inrättande af ett vetenskapligt råd vid styrelsens sida. Med tillmötesgående från Riksdagens sida i dessa *bägge* afseenden tror jag, att medicinalstyrelsen kan med någorlunda lugn emotse ett eller annat års uppskof med omorganisationens genomförande; men om ej Riksdagen välvilligt tillmötesgår framställningen i dess helhet, tror jag, att förhållandena under provisoriet ej bli för tillfredsställande och att styrelsens verksamhet i afsevärd grad äfventyras. Det är enligt min mening de minsta anspråk, som kunna af Kungl. Maj:t ställas för att ändamålet må kunna vinnas, och det är den lägsta kostnad, som nu kan ifrågasättas för vinnande af tillräcklig förstärkning af medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsens arbetsbörda är som bekant synnerligen stor. I fjol var det omkring 20,000 inkomna ärenden. Medicinalstyrelsen har vid flere tillfällen under de sista månaderna gjort framställning om att erhålla särskilda sakkunnige för beredning af vissa, till densamma öfverlämnade ärenden. Jag må nämna ett par af de mycket stora och vidlyftiga ärenden, som det härvid varit fråga om.

Vaccinationsfrågan har legat sedan mer än två år tillbaka hos styrelsen och det har uppmärksamrats äfven inom Riksdagen, att ärendet hittills icke hunnit utredas. Där ligger äfven tuberkuloskommitténs

betänkandes andra del, frågan om en tuberkuloslag, och där ligger hela den stora reglementeringskommitténs betänkande.

Jag tror visserligen ej, att man genom inrättande af det vetenskapliga rådet kan alldeles komma ifrån att för några af de frågor, som medicinalstyrelsen äskat, tillsätta särskilda kommissioner. Det har t. ex. begärts sådana, såvidt jag minnes rätt, för sjuksköterskeväsendets ordnande, för frågan om tandhygienens tillgodoscende och för vaccinationsfrågans utredning. Men kunde blott någon af dessa kommissioner undvaras genom att förstärka medicinalstyrelsen med ett vetenskapligt råd, så tror jag, att kostnaderna för detta råd skulle betala sig väl. Vi veta alla, hur pass dyra dessa kommissioner i allmänhet äro.

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Jag tror, att man i allmänhet väl litet beaktat betydelsen af rådsinstitutioner vid sidan af den allmänna administrationen. I utlandet har man gått en helt annan väg i detta fall än hittills hos oss. Det förekommer i de flesta länder utomlands ett stort antal råd af olika slag, och man har därigenom tillfört administrationen en sakkunskap, som den ej annorlunda kan vinna utan vida större kostnad. Man uppehåller härigenom också en hälsosam kontakt med dem, som i sin borgerliga näring ha att rätta sig efter administrationens beslut och anordningar, och förhindrar ett stelmande i former och byråkratism. Jag tror därför, att rådsinstitutionen på ett stort antal områden skulle vara af betydelse för vår förvaltning; och denna allmänna betydelse har sin giltighet äfven på rådsinstitution inom nu ifrågasvarande medicinaladministrationens område.

Statsutskottet har hufvudsakligen två skäl för sitt afstyrkande af det vetenskapliga rådet. Det första är, att det vetenskapliga rådet ej skulle medföra en verklig förstärkning af medicinalstyrelsens arbetskraft. Jag tror, att man härutinnan har misstagit sig. Enligt organisationskommitténs förslag, från hvilket det vetenskapliga rådet är hämtadt, samt äfven enligt Kungl. Maj:ts proposition till 1911 års Riksdag är motivet för rådets inrättande närmast, att därigenom beredes styrelsen tillgång till det slags särskilda sakkunskap, som med de medicinska vetenskapernas allt större specialisering är nödig för att styrelsen skall kunna fylla sin uppgift, hvilket ej kan i fullt lika grad vinnas med flere ordinarie byråchefer, något, som för öfrigt ur kostnadssynpunkt förbjuder sig själf. »Därmed skulle» — det vill säga med nya byråchefer — säger kommittén, »knappast heller den i hvarje fall bästa sakkunskapen kunna anses tillföras styrelsen, då ju denna inom vissa områden af medicinalstyrelsens ämbetsbefattning väsentligen måste anses kunna förvärfvas och underhållas endast genom medicinskt arbete af annan art än uteslutande sysslande med administrativa medicinalfrågor». Kommitténs andra skäl för införande af det vetenskapliga rådet är, att därmed skulle vinnas en »intimt förenande, ständigt verkande länk mellan styrelsen och de krafter utom densamma, som på läkare- och apotekarevetenskapens områden här i landet kunna anses i olika afseenden gå i spetsen». De nu angifna uppgifterna för det vetenskapliga rådet äro så betydelsefulla och rådet skulle tillföra medicinalstyrelsen en sådan ökad sakkunskap, att redan detta i och för sig skulle väl

Om an-
ställande af
ett vetenskap-
ligt råd
m. m. hos
medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

motivera dess tillkomst. Men det vore dock, som jag förut haft äran påpeka, ett misstag att tro, att detta råd hufvudsakligen skulle ha bara en rådgifvande karaktär i tvifvelaktiga och svårare fall. Det är af kommittén uttryckligen betonadt, att medlemmar af rådet skulle *deltaga i utredningar*; och förvisso komma många stora och viktiga vetenskapliga spörsmål, hvilka sammanhånga med ärenden, som styrelsen har under handläggning, att på detta sätt vinna den bästa sakkunniga behandling. Just denna utredande och förberedande behandling af de stora spörsmålen är mycket tidsödande, och det är gifvet, att vederbörande föredragande ej alltid kunna ägna sin tid så odeladt åt dylika ärenden, som det vore önskvärdt.

Det är närmast två grupper af ärenden, inom hvilka utredningar genom det vetenskapliga rådet skulle blifva af den största betydelse. De hänföra sig båda till det rättsmedicinska området. Den ena gruppen är rättsmedicinska ärenden rörande sinnesbeskaffenhet, och den andra rättsmedicinska ärenden, som ej afse sinnesbeskaffenhet, d. v. s. bland annat pröfning af obduktionsprotokoll och afgifvande af utlåtande angående levande personer samt föremål. Den första gruppen är rätt betydande, den går till minst 100 mål per år. Under 1910 hade man 112 dylika mål i medicinalstyrelsen. Dessa ärenden skola säkerligen ytterligare tilltaga i antal, då domstolarne flerstädes visat en ökad benägenhet att låta undersöka raonsakningsfångars sinnesbeskaffenhet, hvilket är helt naturligt med hänsyn till den växande insikten om de anklagades sinnesbeskaffenhet som en viktig faktor vid bedömandet af brottmål. Dessa mål äro i regeln också mycket invecklade och åtföljda af vidlyftiga rannsakningshandlingar. Blotta genomläsandet och bedömandet af sådana handlingar kan taga flera dagars anspråk, och därtill kommer föredragningen, själfva utlåtandets uppsättande o. s. v. Hvad det nu för vederbörande medicinalråd — och det är här fråga om det medicinalråd, som handbatver hospitalsärendena, d. v. s. den, som har det mycket betydelsefulla och ständigt ökade antalet hospitalsfrågor om hand — skulle betyda, att en fjärdedel eller tredjedel af dessa ärenden kunna utredas, föredragas och behandlas genom medlemmar af det vetenskapliga rådet, torde utan vidare vara klart. Det bör uppmärksammas, att det i största utsträckning är fråga om häktade personer, hvilkas heder och frihet det gäller, och att det således är mål, som måste undergå en skyndsam behandling. Omorganisationskommittén hade också tänkt sig, att *en tredjedel* af dessa ärenden skulle behandlas af det vetenskapliga rådet, och särskildt föreslagit garantier för att behandlingen skulle blifva så sakkunnig som möjligt, nämligen genom förslaget att två psykiatrici skulle närvara i tvifvelaktiga fall. Det är sålunda på det ifrågavarande området ett ganska betydande tillskott i medicinalstyrelsens arbetskraft, som vinnes, särskildt vid dessa ytterst viktiga måls afgörande, och gifvetvis kommer därmed arbetsbördan för vederbörande föredragande att minskas i betydlig grad.

Men det är äfven i andra rättsmedicinska mål, d. v. s. sådana, som ej afse sinnesbeskaffenhet, för hvilka det vetenskapliga rådets medlemmar skulle tagas i anspråk. Dessa ärenden uppgå till ett antal af omkring 500 per år, och äfven om flertalet af dem, som kom-

mittén förutser, skulle komma att beredas och föredragas af vederbörande byråchef i medicinalstyrelsen, skulle åtskilliga af dem i allt fall kunna öfverlämnas till *beredning och föredragning* af medlemmar af det vetenskapliga rådet.

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Det andra skäl, som statsutskottet har anfört för sitt afstyrkande, är, att inrättandet af detta vetenskapliga råd skulle innebära ett inskridande i den omorganisation af medicinalstyrelsen, i afvaktan på hvars genomförande nu en provisorisk lönereglering ifrågasättes». Det har, tror jag, af den föregående talaren påpekats, att man ingalunda har något fog för att anse, att detta råd skulle vara mer föregripande på denna omorganisation än t. ex. inrättandet af medicinalsassistenten. Ty hvad är det man föreslår? Jo, att vissa personer skola för det enda är, hvarom det är fråga, nämligen för 1913, utses för att, två mot ett litet arvode och de andra mot ersättning per gång, stå till tjänst med åtskilliga utredningar och föredragningar inom medicinalstyrelsen. Detta kan väl ej rimligen i något afseende anses föregripa omorganisationen.

Det har också af den föregående talaren framhållits betydelsen af, att man på detta sätt under försökstiden vinner någon erfarenhet af, hur det vetenskapliga rådet kommer att verka, hur dess organisation skall läggas och hur manstarkt det behöfver vara, med få ord sålunda, hur denna institution lämpligen bör arrangeras för att verka mest gagnande för medicinalstyrelsens verksamhet.

Man må ju ock, vid bedömandet af behöfvet af förstärkning af medicinalstyrelsens arbetskraft och huru detta behöf skall på ur sakens kunskap mest tillfredsställande sätt fyllas, gifva akt på den synnerligen stora *kvalitativa* ökningen af medicinalstyrelsens arbete under sista året, till följd af utvecklingens gång, större omsorg om hälsovården, utveckling af sjukvårdsinrättningar alla slag, hospitalsväsendets storartade utveckling, kampen mot tuberkulosen genom sanatoriernas inrättande och dylikt — allt saker, som tyngt medicinalstyrelsens börda i högre grad, än man kanske kan afäsa af de siffror, som utvisa mängden af inkomna ärenden.

Jag vågar därför vördsamt anhålla, att kammaren ville *i dess helhet* bifalla Kungl. Maj:ts förslag till provisorisk förstärkning af medicinalstyrelsens arbetskraft i afbidan på en ingående omorganisation. Förslaget är enligt min mening måttfullt, nppgjordt med all möjlig sparsamhet och af behöfvet påkalladt för underlättande af medicinalstyrelsens betydelsefulla verksamhet för den allmänna och enskilda hälsovården, och det är ett område, där Riksdagen också alltid visat sig med rund hand behjärta äfven ganska långt gående anspråk.

Herr Jonsson, Olof: Herr talman, mina herrar! Ja, jag skulle vilja säga, att om det vore möjligt att genom beviljandet af anslaget till det vetenskapliga rådet under ett enda år pröfva på, huru mycket af alla de vackra saker, som här anförts till stöd för förslaget, kan bli verklighet, skulle jag vara mycket benägen att bifalla ätven denna punkt. Men redan när man något kritiskt granskar hvad som anföris till stöd för det vetenskapliga rådet, bör man kunna blifva tveksam

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

om, huruvida de kunna blifva realiserade. Det skall ej vara nog med att detta vetenskapliga råd skall blifva det egentligen skickliga och skolade inom medicinalstyrelsen vid handläggningen af där förekommande frågor af olika art, utan rådet skall vid sidan af denna verkställa utredningar af mycket svåra frågor och ärenden, och allt detta tror man skall kunna ske för 8,300 kronor, då det gäller ett vetenskapligt råd på 9 personer. Är det någon, som kan tro, att allt detta verkligen skall kunna realiserast? Nej, mina herrar, det går ej. Vidare skulle man med skäl kunna fråga: har medicinalstyrelsen hittills, om det gäller några spörsmål, där styrelsen icke ansett sig vara tillräckligt vetenskapligt skolad, underlåtit att uppsöka andra mera sakkunniga för att få denna olägenhet afhjälpt? Nej, det har infordrats utlåtanden från karolinska institutets professorer och andra, och vid sådant förhållande kan man med skäl fråga sig: hvarför i all rimlighets namn brådskar det nu så här skarpt med att få detta vetenskapliga råd infördt, vare sig försöksvis eller kontinuerligt för framtiden, att man ej kan vänta på att få hela omorganisationen af medicinalstyrelsen på en och samma gång genomförd? Men det är ju så, att så fort det gäller ett anslag, vare sig förslaget därtill kommit från Kungl. Maj:t eller från enskilda motionärer, så synes kammaren mera hägad för att bevilja anslaget än att lyssna på de invändningar, som kunna anföras däremot, och jag är öfvertygad, att kammaren kommer att fortsätta med denna taktik äfven nu. Jag tar mig dock friheten att hålla på utskottets förslag och yrkar därför bifall till detsamma.

Grefve Hamilton, Hugo: Herr talman, mina herrar! De ord, hvarmed den siste ärade talaren slutade sitt anförande, visade, att han just ej mycket själf trodde på, att han skulle vinna gehör. Jag hoppas, att han ej heller skall göra det. Jag begärde ordet, då han frågade, om någon fanns, som verkligen trodde, att allt det vackra och nyttiga, som förespeglades, skulle kunna uträttas, och detta vetenskapliga råd kunna vinnas genom den anspråkslösa summa, som blifvit föreslagen. Jag skall be att för honom få anmäla, att åtminstone jag alldeles gifvet hör till dem, som tro därpå, och jag kan ej finna, att han anført något skäl, hvarför man ej skulle tro därpå. Det finnes och uppstår oafbrutet för medicinalstyrelsen allt större och mera trängande behof af specialiserad vetenskaplighet. Denna kunna de ej komplettera genom att skicka remisser till den eller den. De behöfva skickliga specialister, som ha till sin uppgift att sysselsätta sig med dessa viktiga frågor.

Den siste ärade talaren frågade äfven, hvarför det brådskar med att få detta råd. Ja, äfven härpå ber jag att få svara. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har antydt, att det kan nog hända, att departementalkommitténs reform ej blir så snart genomförd — om den nu öfverhufvud taget alls blir genomförd. Ja, mina herrar, den, som haft tillfälle att något närmare tränga in i kommitténs tankar och förslag, den kan gifva herr statsrådet alldeles rätt, och jag för min del vågar påstå, att om man här inom kammaren börjar slå in på den vägen att ingenting göra för att tillmötesgå re-

formkraft, förrän departementalkommitténs betänkande föreligger och blifvit antaget eller afslaget, då kan det hända, att de är, som förestå, komma att utmärka sig för ett märkligt stillastående i fråga om reformer inom administrationen. Men just på grund däraf är det så mycket mer angeläget, att verkligen de reformer genomföras, som ej föregripa denna omorganisation. Och för mig åtminstone är det fullkomligt ofattligt, hur utskottet kan drifva den satsen, att detta förslag skulle på något sätt föregripa departementalkommitténs reformer och förslag, ty hvad innebär departementalkommitténs betänkande i hufvudsak? Det skulle i afseende på medicinalstyrelsen afgöras, hurvida denna fortfarande skall kvarstå som ett själfständigt ämbetsverk eller flyttas upp såsom en afdelning i Kungl. Maj:ts kansli. Men ej lär detta på något sätt inverka på behöfligheten af ett vetenskapligt råd. Snarare vågar jag, då jag tänker på de ledande tankarne i departementalkommitténs förslag, säga, att om man verkligen skulle flytta upp medicinalstyrelsen till ett departement för hälsovård eller hvad det blefve, då komme man ännu mer att behöfva ett vetenskapligt råd.

Den, som haft någon beröring med medicinalstyrelsen och vet, hur detta ämbetsverk är öfverhopadt af arbete, öfverhopadt af svåra, viktiga och för allmänheten mycket maktpåliggande uppgifter, och den, som vet, hur svårt det är att få kompetent arbetskraft, den måste inse, att det ej går an att slå sig till ro och säga: vi kunna ej göra något vid detta, förrän vi få se hvad departementalkommittén säger. Vore det fråga om att inrätta några nya tjänster, om också endast på extra ordinarie stat, då kunde jag begripa ett dylikt resonemang; men om det såsom här endast är fråga om att förordna personer för ett år i sänder, då blir det en annan sak. Skulle det mot förmodan visa sig, att departementalkommittén kan inrätta det så, att något vetenskapligt råd ej behöfves, då kan man, när året gått, sluta med detta förordnande. Därför är jag alldeles öfvertygad om, att intörandet af detta råd skulle tillföra medicinalstyrelsen en betydande styrka, och jag är alldeles viss på, att det ej skulle på något sätt föregripa departementalkommitténs arbete. På grund häraf, herr talman, yrkar jag bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Stendahl: Herr talman, mina herrar! Jag får säga den siste ärade talaren, att jag mycket litet tror på, att, ifall man ger förordnande och anslag till förordnande, man har någon utsikt att komma ifrån dessa efteråt.

Här är det tydligen tvärtom fråga om att utveckla ett stort ämbetsverk. I och för sig är jag emot det, då man icke kan anse högsta behof vara för handen.

Det är nu så, att medicinalstyrelsen är ende sakkunnig i medicinska frågor, men detta erkännes ej af herrar psykiatrici därför, att de anse sig ensamma vara de vetenskapligt sakkunniga på detta område, och därför att de göra detta och säga oss, att det föreliggande förslaget är nödvändigt, så skola vi taga detta förslag och svälja det.

Detta, ser ni mina herrar, är den röda tråd, som går genom Kungl. Maj:ts förslag.

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Den felande vetenskapliga länken, som en föregående talare påstått, att förslaget innebär, tror jag ej på, men väl på dess röda tråd. Jag är alldeles säker på, som en talare sade, att många skulle vara högst villiga att mottaga den ärofulla ställningen att vara medlem af det föreslagna vetenskapliga rådet. Ja, det är jag öfvertygad om, att de skulle vilja göra, i synnerhet om de få betaldt därtför, men äfven om de ville mottaga denna ställning gratis, skulle jag rösta emot att gifva dem en sådan ärofull ställning, detta därtför, att, sedan de väl kommit till den ärofulla ställningen, fordran genast skulle göras på hög betalning. Det är nog kinkigt att, som en talare så vackert uttryckte sig, segla på detta vetenskapens böljande haf. Ja, det är det, ty äfven om man kryssar och stäfvar högt på böljande haf, måste man drifva ner betydligt, och jag tror, att herrar psykiatricskola få göra den erfarenheten, att fastän de stäfva så högt, drifva de dock betydligt ner, när de gifva sig ut på den seglingen.

Därmed vill jag ej ha sagdt, att man ej skall stäfva högt. Tvärtom! Men man måste akta sig för att stäfva för högt, ty då tappar man farten och tvingas att antingen gå öfver på andra bogen eller också kovända och länsa undan.

Jag kan för min del ej inse, hvad nytta det föreslagna vetenskapliga rådet skulle göra medicinalstyrelsen. Det skulle tvärtom försvaga styrelsen.

Det skulle faktiskt blifva medicinalstyrelse i alla frågor, som det kommer att behandla, ty om regering och Riksdag ansett det vara behöfligt, att ett sådant vetenskapligt råd nu genast tillsättes, så har man gifvetvis därmed underkänt medicinalstyrelsens omdömesförmåga, och då blir det så, att det vetenskapliga rådet, utan att vara medlem af medicinalstyrelsen, blir den bestämmande.

Jag för min del anser, att det är mycket viktigt, att ansvar förenas med ämbetsmannaställning; men alla, som icke hafva ämbets-, utan endast vetenskapsansvar, dem anser jag för min del icke vara nyttiga, och jag kan ej medgifva dem såsom vetenskapsmän berättigande till att utöfva ämbetsmannaställning utan ämbetsmannans ansvar. De böra nöjas med att arbeta på sin vetenskap.

Det är gifvet, att med det intresse de måste hysa för sin nya vetenskap — om den ens ännu kan kallas vetenskap, ty den famlar nog betydligt — det är deras rätt och plikt att arbeta för höjandet af den vetenskap, åt hvilken de borde ägna sitt lifsarbete.

För närvarande tror jag icke, att det skulle vara farligt för kammararens förstånd, om vi dröjde litet grand med att inträtta det föreslagna vetenskapliga rådet. En talare nämnde, att ett märkvärdigt stillestånd skulle inträffa, om vi icke genast toge regeringens förslag, men jag tror icke, att det vore synnerligen farligt i sådant afseende eller någon risk med att vänta ett år eller ett par för att se tiden an och få förslaget om medicinalstyrelsens omorganisation färdigt.

Det är åtminstone bra mycket bättre att vara säker på att icke bryta sönder det bestående, innan man inträttar något nytt.

Om regeringen begärt anslag för tillfälliga arbeten och undersökningar och ersättning till enskilda personer för att tillhandagå medicinalstyrelsen med undersökningar, skulle jag gifvetvis rösta där-

för, men detta vore något helt annat än att inrätta ett vetenskapligt råd som det ifrågasatta.

Jag får således för min del yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindblad, Anders: Jag skall fatta mig mycket kort icke minst med anledning därpå, att jag icke vill förtaga intrycket af den föregående ärade talarens anförande.

På afdelningen har jag ställt mig på reservanternas sida och sålunda yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och det berodde endast på vissa omständigheter, att jag icke blef antecknad såsom reservant tillsammans med dem. Jag har nu härmed velat tillkännagifva, att jag för min del ansluter mig till reservanternas och Kungl. Maj:ts förslag och i korthet yrkar bifall till detta.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jämligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande moment hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla det förslag, som innefattades i den vid momentet afgifna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. e).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 32—36.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 37 och 38.

Lades till handlingarna.

Punkten 39.

I en inom Första kammaren väckt motion (nr 34) hade herr *J. S. Almer* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om utarbetande af förslag till nytt hospital, dels om utredning om och i hvilken utsträckning vissa statens anstalter för sinnessjuka skulle med fördel kunna utvidgas, samt att Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga det förslag i ämnet, som denna utredning kunde föranleda.

I en jämväl inom Första kammaren väckt motion (nr 69) hade vidare herr *F. Berglund* föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta undersöka lämpligheten af en omläggning och centralisering af döfstummeinstitutet i syfte att därigenom kunna bereda upptagningsanstalter och bereda hospitalsvård för vissa slag af sinnessjuka; eller, om detta icke befundes lämpligt, Kungl. Maj:t ville skyndsamligen för Riksdagen framlägga förslag för ett bättre tillgodoseende af de sinnessjukas upptagning och hospitalsvård.

Om anställande af ett vetenskapligt råd m. m. hos medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Om ökad sinnessjukvård.

Om ökad
sinnessjuk-
vård.
(Forts.)

Utskottet hade i denna punkt på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af herrar Almers och Berglunds förenämnda motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast möjligt täcktes föranstalta om utredning i fråga om erforderliga åtgärder för tillgodoseende af behövet af ökad sinnessjukvård i riket, därvid äfven borde tagas i öfvervägande, huruvida ändamålet måtte kunna vinnas genom utvidgning af vissa bland nu befintliga vårdanstalter för sinnessjuka.

Grefve Wachtmeister, Axel: Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag. Men då det län, jag har äran representera, efter öppnandet af det nyuppförda hospitalet i Västervik i afseende å sinnessjukvården kommit i en betydligt sämre ställning än förut, och då ett påpekande häraf i och för den af statsutskottet föreslagna utredningen skulle kunna hafva något inflytande, ber jag att få säga några ord.

Blekinge, som förut lydde under Växjö hospitalsområde, har, sedan Västerviks hospital blifvit färdigt, på grund af medicinalstyrelsens förordnande kommit att lyda under Västerviks hospitalsområde. Nu är det emellertid så, att för några år sedan, då vi icke hade anledning att vänta någon förändring, har Blekinge läns landsting tillsammans med Kronobergs läns landsting uppfört en s. k. upptagningsanstalt för sinnessjuka invid Växjö hospital. Men gifvet är, att värdet af denna anstalt för Blekinge i hög grad minskats, sedan nu föreskrifvits, att patienter från detta län icke få öfverflyttas till Växjö hospital, utan skola transporteras till det aflägsna Västerviks hospital. Dessutom har försports många klagomål från lasarettsläkare och fattigvårdsföreståndare m. fl. öfver ökade kostnader och svårigheter, som uppstått därigenom, att kommunikationsförhållandena mellan Blekinge och Västervik äro så synnerligen dåliga. Vi äro i dessa trakter icke gynnade med någon statsbana. Blekinge och Kalmar län äro de enda län i hela Sverige, som icke hafva fördelen att hafva någon statsbana, utan blott enskilda banor inom sina gränser. Vid en färd med järnväg från Blekinge till Västervik måste det göras många tågomyten och uppehåll på stationerna. Det är ju gifvet, att detta förorsakar svårigheter, i synnerhet när det är fråga om transport af våldsamma sinnessjuka, som måste beledsagas af ett par vaktare. För mig har anmälts, att nyligen transport af en våldsam sinnessjuk till Västervik från Karlskrona kostat icke mindre än 100 kronor. Det förefaller i hög grad olämpligt att behöfva gå förbi det förhållandevis närbelägna Växjö hospital till ett med afseende å rummet endast dubbelt, men i afseende å tidsutdräkten tre å fyra gånger så långt aflägsset. I anledning häraf får jag, herr talman, under särskildt frambållande af önskvärdheten af en utvidgning af Växjö hospital, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Almer: För den välvilliga behandling, min motion rönt i i statsutskottet, har jag all anledning att vara tacksam. Utskottet har företagit en omskrifning af klämman, som helt visst endast är att betrakta såsom en ytterst betydande förbättring. Jag har därför

all anledning att känna mig till freds med det slut, hvartill utskottet kommit. Emellertid kan jag ej underlåta att ytterligare med några ord stryka under behovet af snabba åtgärder i förevarande afseende, äfvensom betona några af de mest iögonenfallande olägenheterna af det nu rådande tillståndet.

Äfven sedan det senast projekterade hospitalet, det vid Strängnäs, blifvit färdigt, disponerar staten endast 9,782 platser. Nu är det att komma ihåg, att detta väl knappast kan vara fullbelagdt förrän 1920. Beräknar man nu antalet behöfliga vårdplatser vid nämnda tidpunkt, så får man en viss föreställning om, huru illa det är ställt för de sinnessjukas vård för närvarande här i landet. I den redogörelse, som låg till grund för 1902 års plan för sinnessjukvårdens ordnande, om hvilken plan utskottet erinrar, finner man, att år 1900, det år, till hvilket undersökningen hänför sig, antalet behöfliga sinnessjukvårdsplatser i riket uppgick i rundt tal till 10,000 eller 2 pro mille af befolkningen. Staten är alltså i detta afseende minst tjugu år efter sin tid eller med andra ord: 1920 finnas ej så många vårdplatser, som skulle behöfts redan 1900. Beräknar man med ledning af siffran 2 pro mille, huru stort behovet skulle vara 1920, kommer man till följande resultat. Folkmängden kan vid den tidpunkten approximativt beräknas till 5,900,000 å 6,000,000. Med användande af denna siffra får man i rundt tal 12,000 anstaltsplatser. Alltså en skillnad mellan det faktiskt befintliga och det behöfliga antalet platser på cirka 2,200. Härvid är dock att ihågkomma, att man utgått från att förhållandet mellan antalet sinnessjuka och folk-mängdssiffran är konstant. Härom kunna nog meningarna vara delade; åtskilligt tyder dock på, att vi befinna oss i en period, då frekvensen af sinnessjukdom stiger i hastigare tempo än folk-mängdssiffran. Jag vill anföra ett par sakförhållanden, som peka i den riktningen. Expektanslistorna för statens samtliga anstalter visa följande siffror:

1/1 1908	1,908
1/1 1909	2,392
1/1 1910	2,547
1/1 1911	3,134 och
i dec. 1911	3,614

d. v. s., under denna tid, under loppet af fyra år, har antalet expectanter fördubblats. Antalet sinnessjuka i Stockholm, hvilka genom hälsovårdsnämndens och fattigvårdsnämndens försorg vårdas å stadens anstalter, har stigit från 292 år 1902 till icke mindre 953 år 1911, d. v. s. tredubblats under nämnda period. Det skulle alltså kunna hända, att det verkliga behovet anstaltsplatser öfverstege det beräknade 12,000. Härvid är dock att märka, att en eventuell stegring utöfver det beräknade torde kompenseras däraf, att Stockholm och Göteborg vårda större delen af sina sinnessjuka i egna anstalter och att normalt alltid ett visst antal sinnessjuka komma att finnas å de olika upptagningsanstalterna inom respektive län. Att denna missproportion mellan tillgång till och behof af platser är större just nu, än det beräknats blifva 1920, är ju a priori klart.

Att vidare det nuvarande tillståndet har bedröfliga verkningar i

Om ökad
sinnessjuk-
vård.
(Forts.)

flera riktningar, kan ej förtigas. Först gäller detta de sjuka själfva, särskildt de akut insjuknade. De förhindras att under den för behandling gynnsammaste perioden af deras sjukdom erhålla den vård, som måhända kunnat återskänka dem åt samhället som nyttiga medborgare. De nödgas i stället att under de mest olämpliga förhållanden kvarstanna i den miljö, som så att säga alstrat deras sjukdom, och bli måhända först efter årtal, och sedan hoppet om hälsa är förbi, föremål för en rationell behandling. Och vidare de sjukas anhöriga: Dessa tvingas att vårda till och med våldsamt sinnessjuka i sina hem. När de själfva tröttnat på att tjänstgöra som sjukvaktare, måste grannarna tillkallas, och det händer understundom, att hela byalag uppåddas för att turvis hålla vakt hos de sjuka.

Vidare: Det låg en vacker tanke i uppslaget till upptagningsanstalter för sinnessjuka inom de olika länen. Tack vare denna permanenta öfverfyllnad å hospitalen har den tanken så godt som totalt förvanskats. Från att vara, såsom bestämmelsen lydde, öppna för de akut insjuknade, medan man iakttog nödiga formaliteter för inträde å hospital, hafva dessa upptagningsanstalter utvecklats till veritabla små asylor, där så godt som ingen omsättning äger rum. Jag skall meddela ett utdrag från journalen å en dylik upptagningsanstalt rörande vistelsens längd, och ingen anledning finnes att förmoda, att den i nämnda hänseende skulle vara bättre eller sämre än andra.

Å upptagningsanstalten för sinnessjuka i Falkenberg voro kvarliggande

1	sedan	år	1904	=	8	år
1	»	»	1905	=	7	»
3	»	»	1906	=	6	»
3	»	»	1907	=	5	»
3	»	»	1908	=	4	»
5	»	»	1909	=	3	»
4	»	»	1910	=	2	»
5	»	»	1911	=	1	»

Detta är siffror, som mera anstå en asyl än en upptagningsanstalt för akut insjuknade.

Allmänheten har så småningom bibragts den riktiga öfvertygelsen, att hospitalen äro verkliga sjukvårdsinrättningar och ej, såsom uppfattningen tidigare varit, fångelser, dit de sinnessjuka sändas för att glömmas och försvinna. Denna till det bättre ändrade uppfattning bade till följd, att allmänheten började mera allmänt söka hospitalsvård för sina sinnessjuka. Nu hämmas denna utveckling i hög grad genom nuvarande tillstånd, då allmänheten snart inser lönlösheten att vidare vända sig till hospitalen med begäran om plats. Den afvänjes från den riktiga synen på tingen, att sinnessjuka skola betraktas och behandlas som andra sjuka, att de skola vårdas på för denna sjukdomsform lämpade anstalter.

Det kunde ha varit frestande att ytterligare orda om detta tillstånds följder, och särskildt beträffande den fara, som den sinnessjuka alltid innebär både för sig själf och sin omgifning, men jag

har redan för länge lagt beslag på kammarens tid och jag vill därför afstå därifrån.

I detta sammanhang vill jag blott uttala en förhoppning, att det projekt till hospital, som beslöts af föregående Riksdag, om möjligt redan innevarande år måtte underställas Riksdagens pröfning, jag menar hospitalet i Strängnäs. Jag tror mig hafva hört, att ritningarne därtill äro så långt framskridna, att detta vore en möjlighet, och om det är riktigt, vore det en stor förtjänst, i det man skulle vinna 800 platser ett år tidigare.

Med detta som en ringa komplettering till utskottets motivering anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs bärmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 40—44.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Punkterna 46—50.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52—60.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 13 och 15 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 15, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i gällande provinsialläkartaxa, och

nr 16, i anledning af väckt motion om afsättande af en del af de genom spannmålstullar inflytande penningmedlen till en fond för bestridande af statens kostnader för en blifvande allmän ålderdomsförsäkring,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 13 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande nr 17, i anledning af väckt motion om åvägbringande af utredning i fråga om statsbidrag till byggnadsföreningar på landsbygden för åstadkommande af allmänna samlingslokaler.

Uti en inom Första kammaren väckt, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad motion, nr 5, hade herr *M. Hellberg* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida samt under hvilka former och bestämmelser statsbidrag måtte kunna lämnas till byggnadsföreningar på landsbygden, hvilka bildats för att åstadkomma allmänna samlingslokaler, afsedda att utan hänsyn till partiolikhet tjäna folkets samhällseliga behof och kulturella sträfvanden, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde förandlea.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på angifna grunder hemställt, att herr *Hellbergs* förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade afgifvits af, bland andra, herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. N. Hahn*, *C. G. Ekman*, *F. Berglund*, *A. Ekman*, *F. W. Thorsson*, *K. Starbäck*, *K. V. Rydén*, *J. Ström* och *A. Anderson* i Råstock, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Utskottet, som finner motionärens förslag, såsom afseende att råda bot på den på många platser i vårt land otvifvelaktigt befintliga, kännbara bristen på offentliga samlingslokaler, synnerligen behjärtansvärdt, får därför, under hänvisning i öfrigt till de i motionen till stöd för framställningen anförda skäl, hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t må låta verkställa utredning, huruvida samt under hvilka former och bestämmelser statsbidrag må kunna lämnas till byggnadsföreningar på landsbygden, hvilka bildats för att åstadkomma allmänna samlingslokaler, afsedda att utan hänsyn till partiolikhet tjäna folkets samhällseliga behof och kulturella sträfvanden, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen må förandlea.»

Herr *Hellberg*: Jag skall aldeles icke, herr talman, hålla något liktal, ty den här saken är icke död och kommer icke att dö, fastän jag förutser, att min motion kommer att ihjälslås här i dag. Äfven den anser jag värd ett något bättre öde, än utskottet velat bereda den. Jag försäkrar, att jag icke alls talar af någon sårad fadersfångna, och jag uppskattar till fullo vanskligheten för statsutskottet, så dömdt till mångsyssleri som det är, att kunna behandla hvarje sak med tillräckligt ingående omsorg; men jag måste säga, att jag tycker, att utskottet behandlat min motion tämligen lättvindigt.

(Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.)

(Forts.)

Utskottet förmenar, att sockenstugor, skolhus, bönhus, goodtemplarlokaler m. fl. i allmänhet kunna i tillräcklig grad tillgodose behovet af möteslokaler. Utskottet är med ett ord förvissadt om att allt är ganska bra som det är; men det tror jag är något för mycket optimistiskt. Hvad goodtemplarlokalerna beträffar, finnas sådana på många ställen icke alls. Hvad bönhusen beträffar, är det bekant, att de numera nästan öfverallt äro stängda för andra sammankomster än rent religiösa. Hvad skolhusen angår, är det precis samma förhållande med dem på många håll. Och vidare kan man säga, såsom jag också i min motion sagt, att dessa lokaler icke lämpligen böra användas till främmande ändamål: det kan icke vara lämpligt ur hygienisk synpunkt, att en mängd människor komma tillsammans t. ex. en höstkväll i en skolsal, där barn skola läsa påföljande dag. Herrarna känna till, huru strängt det är i detta fall vid de allmänna läroverken: Under veckan får nästan aldrig stora samlingsalen användas, fastän den för elevernas del vanligen icke begagnas mera än vid bönen tidigt på morgonen. Och hvad sockenstugorna beträffar, upplätas de icke heller på många håll för offentliga sammankomster; det finnes för öfrigt blott en sockenstuga i hvarje kommun, och ofta är den ganska liten och för detta ändamål olämplig. Således är det efter mitt förmenande mycket klenst sörjdt för offentliga sammankomster, hvilka äro de enda, utskottet har ägnat någon tanke åt.

Jag har emellertid velat tänka på mycket mera än dessa. Jag har tänkt på föreningsmöten, och sådana kunna på många håll icke hållas af brist på lokal. Jag har hört upprepade uttalanden från nykterhetsvänner på trakter, där nykterhetsverksamheten måst nedläggas, därför att de bildade föreningarna icke kunnat hålla till alljämt i små olämpliga enskilda lokaler. Jag har vidare och icke minst tänkt på ungdomens behof af lokaler, där den kan på sina lediga stunder fritt och såsom den lyster sammankomma till goda tidsfördrif och förädlande öfningar: till samkväm och lekar, till gymnastik-, musik- och sångstunder, till studier, meningsutbyten o. s. v. Till det hvarken räcka eller lämpa sig de lokaler, som utskottet visar på. Öfver hufvud taget har också numera i motsats till förr det sociala och kulturella lifvet ute bland folket nått en sådan utveckling, att det icke längre kan lefva såsom snyltgäst vare sig i sockenstugorna, skolhusen eller bönhusen. Detta lif har skapat ett behof af nya lokaler, som i den gamla tiden var okänt, och detta behof måste förr eller senare tillgodoses.

Men utskottet säger vidare, att det skulle medföra oberäkneliga, men förvisso högst betydande kostnader, om staten uppträdde såsom låne- eller understödsgifvare åt för ändamålet bildade enskilda byggnadsföreningar. Ja, naturligtvis, om behofvet af dessa lokaler skulle tillgodoses i ett slag. Men så har jag icke tänkt mig saken — och jag medger, att jag kanske bort mera ingå på den sidan af min plan. Jag har tänkt mig, att understöd förnämligast skulle lämnas till mera aflägsna, fattiga och försummade bygder, där det möter stora svårigheter för den enskilda företagsamheten att kunna åstadkomma sådana samlingslokaler, som det här är fråga om, och jag har tänkt mig, att dessa understöd skulle utdelas i en begränsad om-

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.
(Forts.)

fattning, så att endast några föreningar hvarje år skulle få dem, samlingslokalerna skulle således endast successivt uppföras i sådana bygder, som behöfde dem. Det är alltså i själfva verket ganska blygsamma anspråk.

Jag har ansett olämpligt att på detta tidiga stadium i frågan angifva några siffror, men jag skall gärna bekänna hvad jag tänkt: min beräkning har oscillerat mellan 25,000 och 50,000 kronor per år för hela riket. Hvad hjälper det? säger man, hvart kommer man med så litet anslag? Jo, det skulle i alla fall räcka till ett par tre föreningar, som kunde få ett anslag hvar om 700 à 800 kronor, och det vore verkligen för sådana föreningar ett mycket godt handtag. Jag har någon erfarenhet på detta område. I mitt län har det lyckats mig att med bistånd af folk- och fosterlandsvänner af olika partiståndpunkt (ty jag har rönt mycken uppmuntran också från högersidan) få till stånd en fond, som för närvarande går upp till 17,000 à 18,000 kronor, och af hvilken årsafkastningen användes till att understödja sådana byggnadsföreningar i de mest försummade trakterna i landet. 800 à 900 kronor om året hafva utdelats — det är under de två senaste åren — och dessa medel hafva i regel måst delas, därför att flera ansökningar kommit in, men ändå hafva de 400 à 500 kronor, som lämnats, utgjort en ovärderlig hjälp för de byggnadsföreningar, som fått dem. Omedelbart innan jag reste upp till Riksdagen, hade jag glädjen att vara med på invigningen af ett sådant hus. De, som uppfört det, hade fått 450 kronor i anslag; tack vare detta hade det varit möjligt att få huset till stånd. Och det rädde också allmän glädje öfver att hafva fått ett samlingshus i denna aflägsna trakt, upp emot norska gränsen.

Mitt förslag afser ytterst att i någon ringa mån utjämna de stora och olyckliga olikheten i kulturförmåner, som förefinnes mellan olika landsdelar. Det är såsom allmänt bekant så, att vissa delar af landet äro i detta afseende mycket mer gynnade än andra. Och det går nog ofta så, att de kulturanslag, som staten lämnar, företrädesvis komma de förut mera gynnade trakterna till del; exempelvis föreläsninganslag komma de trakter till godo, där man är mera framme i utveckling, så att man kan åstadkomma föreläsningföreningar. På samma sätt är det med de anslag, som i föl på regeringens initiativ lämnades för musiklifvets höjande. Mitt förslag afser däremot att främst hjälpa de mest försummade trakterna, och jag tror verkligen, att det är en ganska angelägen sak, att i den mån det är möjligt dessa få någon hjälp. Jag har själf lefvat i en sådan aflägsen bygd i min ungdom långt från alla kommunikationer, och jag vet, huru tungt lifvet där kan gestalta sig, särskildt under den mörka årstiden, huru fattigt på allt, som kan väcka och lifva och lyfta, på »geistige Anregung» sasom tyskarna säga; och särskildt på ungdomen verkar denna brist på allt, som kan stimulera, mycket nedtryckande. I gamla tider, före de moderna kommunikationerna, storindustrien och utvandringen, kändes detta gråa och entoniga lif på landet som en ödesbestämmelse, som alla måste underkasta sig. Men nu kan man undandraga sig det, och man gör det. Naturligtvis vill jag icke påstå, att ledsamheten på landsbygden är hufvudorsaken

till folkets flykt därifrån till industrien, till städerna och till Amerika, men jag vågar påstå, att det är en bidragande orsak och särskildt i hög grad bidragande för ungdomen. De unga vilja icke gå hemma, där de ingenting få se, ingenting få höra, ingenting upplefva, helst när de höra framställningar från bekanta om huru förmanligt det är på andra ställen. Och så resa de massvis, befolkningen minskas och särskildt ungdomen. I min födelsesocken — för att anföra ett konkret fall — har på de senaste 25 åren folkmängden nedgått från omkring 3,500 till knappt 2,000. Det är således en minskning af bortemot 45 procent. Om man kommer till en sådan bygd, kan man se med sina ögon, huru gammal befolkningen förefaller, exempelvis när den samlas vid kyrkan, huru de äldre årsklasserna dominera och de yngre generationerna tunnats af; och när man ser, huru det ena småstället efter det andra, som förr varit bebodt och odladt, nu är öde och öfvergifvet och återgår till ödemark, gör det ett ganska beklämmande intryck.

Det är ur dessa erfarenheter, som det hos mig uppstod en stark astundan att kunna göra något för att få lifvet på landsbygden, särskildt i de mera periferiska trakterna, något ljusare och gladare och innehållsrikare, så att det för folkets barn icke skulle te sig så vanlottadt, särskildt i jämförelse med stadslifvet. Och ett medel för detta ändamål har jag sett i dessa samlingslokaler, som skulle kunna blifva härdar och hem för bygdens fria bildnings- och kultursträfvan den i alla deras former. Från dessa lokaler skulle det stråla ut litet af den mänskliga bildningens ljus och värme öfver dessa mörka bygder och lysa upp en smula i de tunga sinnena. Jag hade verkligen hoppats — så sangvinisk är jag, herr talman — att äfven här i kammaren några af mina meningsmotståndare skulle tilltalas af min plan, liksom mina enskilda försök att förverkliga den i min hembygd vunnit understöd från politiskt olika tänkande. De samlingslokaler jag föreslagit skulle nämligen, såsom jag uttryckligen betonat i motionen, vara religiöst och politiskt neutrala och stå opartiskt öppna för olika meningsriktningar — jag har tänkt, att länsstyrelserna, som skulle fördela anslagen, äfven skulle utföra kontrollen däröfver. De skulle vara organ för *hela* folkets odling i andligt och därmed äfven i materiellt hänseende, ty i allt, äfven det mest materiella, är dock det andliga alltid »*primus motor*». Icke minst under den mera demokratiska samhällsordning, som inleddes genom 1907 års rösträttsreform, skulle de hafva en viktig uppgift att fylla. Ty, såsom Adolf Hedin sagt, för dem, som frukta demokratiens vador, kunna vi blott anvisa ett medel (att förebygga dem), men det medlet är osvikligt, och det heter: uppfostra folket.

Jag tycker därför, att det icke kan vara så orimligt begärddt, att regeringen får pröfva, huruvida mitt uppslag verkligen kan vara värdt någonting. Jag är reservanternas tacksam för att de upptagit detta mitt förslag och hemställt om en skrifvelse till regeringen. Det skrifvelseförslag, som de framlagt, öfverensstämmer fullständigt med det jag själf formulerat i motionen, men jag skall tillåta mig, för att förebygga de farhågor, som i ekonomiskt afseende uttalats från statsutskottets sida, att göra en liten omformulering af förslaget, så

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.

(Forts.)

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.
(Forts.)

att det måtte få följande lydelse: »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida samt under hvilka former och bestämmelser statsbidrag må kunna lämnas till sådana byggnadsföreningar på landsbygden och företrädesvis i fattigare, mera aflägsna eller annars missgynnade trakter af densamma, hvilka bildats för att åstadkomma allmänna samlingslokaler, afsedda att utan hänsyn till partiolikhet tjäna folkets samhälleliga behof och kulturella strävanden, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen må föranleda».

Jag skall, ehuru jag erkänner, att jag har mycket liten tilltro till möjligheten att få det antaget, yrka bifall till detta förändrade förslag.

Herr vice talmannen: Motionären sade, att han hade hoppats, att också i denna kammare skulle finnas personer, som skulle känna sig tilltalade af det åskådningssätt, hvaråt han gifvit uttryck i sin motion och nu i sitt anförande. Det hoppet tror jag icke slår fel. Det har funnits i statsutskottet äfven bland oss, som hafva afstyrkt motionen, sådana, som hafva tilltalats af detta åskådningssätt. För min del vill jag gärna medgifva, att det skulle kunna förefinnas ett behof af sådana lokaler som de, hvarom motionären talat, och att det också kan vara önskligt, att sådana lokaler komma till stånd. Men en annan sak är det, om staten skall bidraga till att åstadkomma sådana. Det är nog sant, att man på senare tider gjort betydande afvikningar från äldre Riksdagars praxis, och att åt åtskilliga företag hafva lämnats statsbidrag i strid mot hvad förr ansågs vara lämpligt. Men det får jag bekänna, att sällan har jag mött en motion, som i detta hänseende har synt mig gå så alltför långt som denna.

Motionären försöker visserligen nu reducera frågan till mindre mått. I början af sitt anförande vidgade han dock ut den, fastän han senare sökte begränsa den, ty i början af sitt anförande pekade han på många arter af föreningar, såsom nykterhetsföreningar, ungdomsföreningar, läsföreningar, gymnastikföreningar och mycket annat, hvaråt samlingslokaler borde beredas. Om vi nu tänka oss, att staten skulle vilja bidraga till att åstadkomma lokaler för dessa olika slags föreningar, kan motionären då tvifla på, att utskottet har rätt, när utskottet säger, att man genom bifall till motionen skulle ställa i utsikt oberäknliga och högst betydande kostnader? Nu är det ju sant, att man kan hafva olika mått för hvad som anses vara »betydande kostnader». Motionären anser sig vara mycket måttfull och anspråkslös, när han tänker sig ett anslag af 25,000 à 50,000 kronor om året. För min del tycker jag, att redan detta är en ganska stor summa, och om man tänker sig 50,000 kronor om året till att börja med, skulle väl ytterligare fortsättning följa. Hvar skulle det sluta? Motionären synes gifva den starkaste kontrasignation till utskottets betänkligheter i nämndt afseende.

För resten tror jag icke, att det minsta skulle vinnas genom bifall till motionärens modifiering i klämman, ty »företrädesvis i aflägsna landsbygder», det säger verkligen icke mycket. Först och främst är »aflägsna landsbygder» ett relativt begrepp, och genom den begränsning, som ligger i ordet »företrädesvis», uteslutas ju icke helt och hållet

äfvén andra bygder, hvilka alltså skulle kunna hafva anspråk och lika berättigade anspråk som gränsbygder att få sådant bidrag. Hvar skulle det sluta, jag upprepar det, om staten började bevilja bidrag till byggnader i landsorten? Om staten lämnar bidrag till sådana privata byggnader, som här äro i fråga, kan det med lika stort skäl begäras statsbidrag till sådana byggnader, som staten ålägger aflägsna landsbygder att uppföra.

Med allt erkännande af välmeningen i motionen synes det mig vara alldeles klart, att Riksdagen icke kan bifalla den, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag hade tänkt att något utförligare angifva den tankegång, som föranledt åtskilliga statsutskottsledamöter att reservera sig i förevarande fråga. Jag skall emellertid nu icke närmare utveckla det syfte, som ligger till grund för motionen, det har motionären själf gjort. Jag skall endast ställa statsutskottets motivering i belysning af ett faktum, hvars förefintlighet jag tror icke någon skall vilja bestrida. Jag tror nämligen, att man kan utgå från såsom ett faktum, att sådana hus, som här är fråga om, icke blifva uppförda i andra fall, än då ett mycket starkt behof af samlingslokal på en ort förekommer. De uppoffringar, det arbete, som är förenadt med uppförandet och tillsynen af dylika hus, förutsätter alltid, att de, som ställa sig i spetsen därför, finna ett mycket starkt behof af att ett sådant hus kommer till stånd. Om jag utgår från detta såsom ett faktum, vill jag säga, att när utskottet nu gör gällande, att redan befintliga lokaler såsom sockenstugor, bönehus, goodtemplarlokaler m. fl. i allmänhet kunna i tillräcklig grad tillgodose behofvet af möteslokaler, skulle väl däri ligga, såvidt jag förstår, den meningen, att det endast vore i ett antal färre fall, i undantagsfall, lokaler af den typ, som nu är i fråga, kunna komma att uppföras. Men om man står på den ståndpunkten, har jag svårt att följa utskottet, när utskottet säger, att ett bifall till motionen skulle leda till oberäkneliga, men förvisso högst betydande kostnader. Således ena ögonblicket konstaterar utskottet, att förefintliga lokaler i allmänhet skulle vara tillräckliga, men ögonblicket därpå säger utskottet, att ett bifall till motionen skulle leda till oberäkneliga, men förvisso högst betydande kostnader. Såvidt jag förstår, är det att med obeveklig konsekvens slå ihjäl sin egen argumentering.

Nu ansågo några af reservanterna, att det skulle varit önskligt, om inom statsutskottet det blifvit majoritet för den meningen, att något borde göras och därigenom statsutskottet fått tillfälle att, med den förslagsrätt statsutskottet har, formulera sitt yrkande på annat sätt, än reservanterna nu hafva föreslagit; men reservanterna ha, då de stannade i minoritet, icke haft någon annan möjlighet, när de skulle gifva uttryck för sin uppfattning i förevarande fråga, än att ansluta sig till den i ämnet väckta motionen. Här har emellertid nu motionären föreslagit en förändring, som innefattar en begränsning af det i motionen framställda yrkandet, och vid det förhållandet ber jag att få hemställa om bifall till reservationen med det tillägg, som blifvit af motionären gjort.

Om statsbidrag för åstarikommande af allmänna samlingslokaler på landet.

(Forts.)

Herr Steffen: Herr vice talmannen uttalade sitt erkännande af behovet af allmänna samlingslokaler på landsbygden; men han förmenade, att här förelåg ett behof, som uteslutande borde tillfredsställas på enskild väg Statskassan hör således alls icke belastas med utgifter för bekostande af dylika samlingslokaler. Nu synes mig, om man ser saktförhållandena i stort, att här föreligger ett stort och allmänt nationellt behof. Att staten hjälper till att bestrida detta, anser jag därför vara synnerligen befogadt. Det ifrågavarande behovet af allmänna samlingslokaler på landsbygden utgör ett drag uti vårt folks kamp mot de ogynnsamma naturförhållandena, uti hvilka vi äro ställda. Jag åsyftar naturligtvis det utomordentligt stora missförhållandet mellan befolkningens fötälighet och landets ofantliga utsträckning. Denna exceptionella gleshet hos vår befolkning bereder stora svårigheter för ekonomisk, social och kulturell samverkan inom vårt folk; svårigheter, som äro vida större, än de flesta andra med oss jämförbara nationer hafva att kämpa med.

Helt naturligt har motionären skytt att med statistiken söka belysa detta förhållande, som ju är grundläggande för den i hans motion berörda frågan. Det ligger icke för hans lynne att tillgripa statistiken i fall sådana som detta, men det ligger i stället för mitt. Jag ber få erinra kammaren om några hithörande siffror. Vi hade år 1910 i vårt land blott 13,4 invånare per kvadratkilometer, under det att det stora Tyska riket 1907 hade 113, Storbritannien och Irland 142, Belgien 246 och hela Västeuropa 1906 65,2 invånare per kvadratkilometer. Vi se sålunda, att vi uti vårt folks gleshet, i de oerhörda sträckor af ödemarker, som ofta nog ligga mellan boplatserna, hafva ett missförhållande af rent nationell art, mot hvilket vi såsom folk hafva att kämpa, då vi söka arbeta oss upp till samma kulturnivå som Europas öfriga nationer. Och då det gäller att kämpa mot ett sådant naturbetingadt och allmänt missförhållande, en sådan ofrånkomlig svårighet för hela nationen att sörja för sin tidsenliga kulturella utveckling, måste jag gentemot herr vice talmannen vidhålla, att det är synnerligen väl befogadt, att staten, såsom hela nationens organ, griper in hjälpsamt och stödjande.

Jag vill erinra därom, att det af mig berörda missförhållandet mellan befolkningens och landets storlek tydligt tager sig uttryck på ett annat, för det ekonomiska, sociala och kulturella lifvet synnerligen betydelsefullt område, nämligen då det gäller våra järnvägsanläggningar. Det är ju herrarna bekant, att Sverige i jämförelse med andra europeiska länder nära nog har största längden kilometer järnväg per invånare, men hör till de länder, som per ytehet, per hektar äro minst tillgodosedda. År 1905 hade vi icke mindre än 23,88 kilometer järnväg per 10,000 invånare, under det att Tyska riket kunde nöja sig med 9,36 och Storbritannien och Irland med 8,41 per 10,000 invånare. Vi svenskar måste göra mycket större ekonomiska uppoffringar per invånare räknadt för våra järnvägar än den vida rikare befolkningen i mera tät befolkade länder. Men hvad vinna vi genom våra uppoffringar? Vi hade år 1905 blott 2,82 kilometer järnväg per 10,000 hektar af landets yta, under det Tyskland med mindre uppoffring för hvarje invånare

kom upp till 10,49 kilometer och England till 11,72 kilometer per 10,000 hektar.

Det synes mig salunda, att jag genom dessa få ord kunnat visa, att vi hafva att göra med ett stort nationellt spørsmål, när det gäller att, såsom motionären vill, i vårt glest befolkade land anlägga hvad jag skulle vilja kalla små kulturstationer, platser, dit folket kan samlas och finna de tillfällen till samlit, utbyte och kulturella förmåner, som åt den tätare hopade befolkningen i mera gynnade länder äro gifna utan särskilda ansträngningar. Det anslag, motionären tänkt sig, synes vara synnerligen måttligt beräknadt; staten skulle få en utgift af kanske blott mellan 25,000 och 50,000 kronor om året för att främja anläggandet af dessa allmänna samlingslokaler i de mest behöfvande trakterna. I detta sammanhang vill jag erinra om, att enligt mig meddelad upplysning samorganisationen af arbetarnes fackföreningar, den s. k. landsorganisationen, lärer gifva ut en summa, som närmar sig 20,000 kronor om året, för att befrämja anläggandet i olika delar af landet af s. k. »folkets hus», det vill säga samlingslokaler närmast för fackföreningarna och arbetarerörelsen. När nu de organiserade svenska arbetarna, som ju icke höra till den förmögnare delen af vårt folk, kunna tilltro sig sådana utgifter för detta ändamål, bör väl svenska staten, när det gäller ett verkligt nationellt behof, kunna gå i land med en snarlik eller något större utgift.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen med den af herr Hellberg föreslagna ändringen.

Herr Bergqvist: Det är möjligt, att det ligger något behjärtansvärdt i motionärens hemställan, men jag tror, att vi alla kunna vara ense om, att han mycket öfverdrifvit betydelsen af dessa samlingslokaler, som han vill hafva uppförda med statsbidrag. Han säger, att de bland annat skulle blifva ett verksamt medel att förhindra emigrationen från landet och att förhindra ungdomens flykt till städer och industricentra. Jag tror knappt, att något bevis kan presteras för ett sådant påstående. Jag tror tvärtom, att det är de många tillfällena till intryck och impulser utifrån, som gjort, att vår ungdom börjat mer och mer draga sig bort från landsbygden. Om jag t. ex. tänker på de öfre delarne af vårt land, där den læstadianska andan härskar — där har man inga samlingslokaler vare sig för sångafsnar eller för lekar eller någonting dylikt, men det är väl knappt från någon bygd i vårt land, där det är så liten emigration som just från den bygden. När alltså motionären vill ställa landets affolkning i samband med bristen på dylika lokaler, då anser jag, att han har gått alldeles för långt.

Jag tror icke heller, att dessa lokaler skulle vara ägnade att i någon nämnvärd grad afhjälpa de missförhållanden, som den siste ärade talaren påpekade, nämligen dem, som sammanhånga med glesheten hos befolkningen i vårt land. I regeln skulle lokalerna komma att besökas endast af dem, som bo närmast omkring desamma, och till någon samfärdsel mellan de genom större afstånd skilda orterna torde de knappt kunna föranleda.

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.

(Forts.)

Om statsbidrag för ästadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.

(Forts.)

Det är en annan sak jag också vill framhålla. När nu motionären bland annat sade, att dessa lokaler skulle blifva en kär tillflykt för ungdomen för dess lekar och förströelser, vet jag icke, om det är ett motiv, som vi hafva anledning att skänka något erkännande. Jag tror, att det stora felet i den närvarande tidsriktningen är, att ungdomen alltför mycket drages från hemmen, att lekarne numera icke äga rum i familjerna, utan i offentliga lokaler. Detta innebär en ganska stor fara; och i den mån dessa föreslagna lokaler skulle ytterligare understödja denna tendens, tror jag, att de vore allt annat än till nytta.

Nu framhålles det vidare, att de skola vara politiskt och religiöst neutrala, men hur tro herrarne, att detta komme att ställa sig i verkligheten? Förslaget innebär, att statsbidrag skulle lämnas till byggnadsföreningar. Det komme väl då i allmänhet att mycket bero på åskådningarna inom dessa föreningar, huru lokalerna komme att användas. Det skulle säkert blifva ganska tvifvelaktigt med tillämpningen af den där politiska och religiösa neutralitetsprincipen. Men antag, att föreningarna vore fullt objektiva, att de vore intresselösa och förutsättningslösa i det politiska och religiösa — jag tror, att det ändå skulle blifva omöjligt för dem att fullt tillämpa neutraliteten. Ty det finns i våra dagar så ofantligt många strömningar och riktningar både bland äldre och yngre. Det finns ett oändligt antal af föreningar för olika ändamål, och dessa skulle gifvetvis bvar i sin stad göra anspråk på att få disponera lokalerna. Där kanske en ungdomsförening ville göra anspråk på en lokal för sina lekar, där kanske en kyrklig förening framställde samma anspråk för uppbyggelse-sammankomster; en socialistisk sammanslutning ville göra anspråk på den för sina politiska öfverläggningar, och slutligen en konservativ sammanslutning för samma ändamål. När nu alla dessa framställa sina kraf och söka få de lämpligaste tiderna, frågar jag: hur skulle det vara möjligt för föreningarna att tillämpa den politiska neutralitetsprincipen? Det tror jag skulle blifva ganska svårt.

Det är också åtskilliga andra synpunkter, som skulle kunna framhållas i samband med detta, men jag vill blott gentemot hvad åtskilliga talare yttrat uttala min anslutning till hvad utskottet sagt, att dessa lokaler med tiden skulle komma att ställa rätt stora ekonomiska kraf på statsverket. Det har här sagts, att sådana byggnader icke skulle uppföras utan det allra mest trängande behof. Med den tendens, som i våra dagar finnes att uppföra byggnader för allehanda offentliga behof, tror jag nog, att vi kunde räkna på, att föreningar, som ville hafva statsunderstöd af detta slag, skulle bildas här och där, och att dylika lokaler snart skulle växa fram som svampar ur jorden och ställa kraf på statsverkets mellankomst med bidrag. Det är tvifvelsutan klokt att iakttaga försiktighet härvidlag, och jag instämmer i hvad herr vice talmannen sade, att detta verkligen är ett ändamål, där man starkt kan sätta i fråga, huruvida staten bör träda in som understödjande part.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hellberg: Som herrarne funnit, har jag råkat få mot mig

två af svenska kyrkans biskopar, en af dess äldste och en af dess yngste. Och jag måste säga, att jag känner mig mycket mera belåten med hvad den äldre än med hvad den yngre sagt.

Herr vice talmannen var åtminstone i början en smula vänligt stämd mot mitt förslag. Han erkände, att det verkligen på många håll kan finnas behof af sådana lokaler, som jag föreslagit, och jag tackar honom för detta erkännande, jag tror, att det följer en del af det. Han vände emellertid ganska snart och radade upp en mängd betänkligheter mot förslaget. Det var, tyckte jag, icke utan, att han därvid röjde en viss benägenhet att måla någonting mörkt på väggen, ty jag tror icke, att de farhågor han förutsagt äro grundade.

Jag vill till belysande af detta påstående om hans framställning fästa mig vid det moment i hans anförande, där han sade: hvar skulle det taga land, om staten skulle bygga lokaler åt den föreningen och åt den föreningen och åt den föreningen? Ja, men det är ej fråga om någonting sådant. Utan meningen vore, att vi skulle få en enda central lokal på hvarje ort inom de olika bygderna, och den skulle vara en samlingspunkt för de olika kulturella stråfvandena.

Så sade herr vice talmannen vidare: hvar skall det sluta, om staten skall lämna bidrag till sådana privata byggnader? Ja, det slutar naturligtvis, där Riksdagen vill, att det skall sluta. Riksdagen har i sin hand att säga: så mycket vilja vi gifva, men inte mer. Den saken är ganska enkel. Men nu tyckte herr vice talmannen, att den kostnad, jag ställt i utsikt, växlande mellan 25,000 och 50,000 kronor, var stor redan den. Ja, det beror naturligtvis på, hur man ser den här angelägenheten: kostnaden måste ju bedömas relativt i förhållande till vikten af hvad som därigenom vinnes. Anser man, att här föreligger ett stort samhälleligt behof, är den nämnda kostnaden jämförelsevis liten; anser man åter, att intet sådant behof förefinnes, medgifver jag, att kostnaden måste förefalla stor. Men jag har den åsikten, att det här föreligger ett stort samhälleligt behof.

Herr Steffen har från sin synpunkt uttalat, att just för ett sådant land som Sverige är det nödvändigt, att vi göra någonting för sådana fall, som här äro i fråga, medan i andra länder det ej föreligger något sådant behof. Herr Steffen berörde frågan om järnvägarne. Jag skall upptaga järnvägstanken från en annan sida och får då på samma gång anledning att vända mig mot herr vice talmannens hemställan, om det kunde vara rimligt att gifva understöd åt sådana rent privata företag. Hvad göra vi ej för att åstadkomma järnvägar i de aflägsnare bygderna? Åtsatte vi icke i fjol en fond på icke mindre än 5,000,000 kronor för att kunna effektivt understödja järnvägsbyggnader i dessa försummade trakter, och togs icke ett steg utöfver det förut vanliga, då vi beslöto, att staten skulle bispringa med ända till 75 % af anläggningskostnaderna? Järnvägarne äro af stor betydelse för landets materiella och äfven andliga utveckling, men tro icke herrarne, att det också är af stor vikt att jämväl göra något för sådan andlig kultur, som här är i fråga? Jag tror förvisso, att det har sin ganska stora betydelse.

Äfven sade herr vice talmannen, att man icke har någon garanti för, att det stannar vid dessa — han sade endast »aflägsna»; jag har

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.
(Forts.)

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.

(Forts.)

också talat om *fattiga och äfven eljest missgynnade* bygder. Ja, kan det hjälpa, skall jag stryka hvad som går därförut och säga, att anslagen skola afses endast för sådana bygder. Det är just dylika bygder jag afsett med mitt förslag, och i praktiken skulle det ställa sig så, att endast de finge statsbidrag af ifrågavarande art, ty i konkurrensen mellan dem och andra komme naturligtvis de att få företräde.

Herr Bergqvist, som knappt ens i början hade ett vänligt ord till förmån för motionen, har sedermera endast haft invändningar mot den och icke kunnat se något godt syfte med den. När jag sade, att genomförande af mitt förslag skulle hämma emigrationen, börde nog herrarne, att jag betonade, att jag visst icke är så naiv, att jag föreställer mig, att ledsamheten på landsbygden och det monotona, mörka lifvet, som råder där, skulle upphöra blott genom detta, och att således dessa hus skulle vara botemedel mot emigrationen; men jag sade, att de *i sin mån* skulle bidraga till att minska lusten att lämna bygderna. Och ingen, som känner, hurudana förhållandena äro på vår mörkaste landsbygd, kan undgå att se, hurusom den tryckta stämning, som särskildt under den mörkare årstiden där ligger öfver landet, bidrager att skapa olust — och att det behöfs någon motvikt mot detta, är min bestämda öfvertygelse.

Så uttalade herr Bergqvist ett mycket mörkt ord om ungdomens nöjen och fann, om jag fattade honom rätt, att det skulle vara hart när oberättigadt att tillgodose dem. Det är ett psykologiskt misstag af herr Bergqvist. Jag tror, att ungdomens nöjen äro en verkligt stor fråga, som det kunde vara skäl att ägna mycket mera uppmärksamhet. Det är nu så här i världen, att ungdomen vill hafva roligt, och får den det ej på ett sätt, söker den att få det på ett annat. Vi hafva på landsbygden erfarenhet af, huru ungdomens missledda, missriktade nöjesbehöf kan urarta till mycket betänkliga saker.

Slutligen talade herr Bergqvist om de ifrågavarande samlingslokalernas afsedda neutrala karaktär och frågade: hur kan den bevaras? Det kommer, menade han, än en politisk förening af den färgen och än en politisk förening af en annan färg och begär att få disponera dem. Ja, naturligtvis! Det är just meningen, att dessa lokaler skola vara neutrala i den meningen, att de skola stå öppna för olika meningsriktningar och därigenom blifva till nytta för den ena likaväl som för den andra. De konservativa, som ju numera också bedrifva ifrig agitation, skola hafva lika mycken nytta af lokalerna som vänstern. Det synes mig vara en stor fördel, att man skulle få sådana lokaler, som verkligen hade till uppgift att hållas neutrala. Ty få vi ej dessa lokaler, kan herr Bergqvist vara säker på, att vi få andra, som icke äro neutrala. Herr Steffen erinrade om, huru socialisterna redan för sin del offrat 20,000 kronor om året för att skaffa lokaler. De komma förr eller senare till herr Bergqvists bygd också — det kan jag försäkra — och då vore det nog en fördel, om det där uppe funnes lokaler, som vore neutrala.

Så ser jag saken. Men jag känner, att jag talar i motvind, och jag skall därför ingenting vidare tillägga. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Stadener: Da jag har en ståndpunkt, som icke alldeles sammanfaller med reservationen och som är ändå mycket mera af lägsen från utskottets förslag, har jag något tvekat, om jag skulle yttra mig i dag eller icke. Det här ärendet kommer ju tydligtvis tillbaka på Riksdagens bord, och det skulle ju kunna anstå med mitt yttrande till dess.

Jag vill emellertid nu begagna tillfället att säga, att vid studiet af det här ärendet det synt mig vara två alldeles motstridiga påståenden, som gjorts: det ena i utskottsmajoritetens motivering och det andra i reservationens motivering. Utskottsmajoriteten meddelar, att redan befintliga lokaler i tillräcklig grad tillgodose behövet och utan svårigheter blifva upplåtna; detta vore åtminstone regeln. Reservationen återigen uttalar, att en kunnbar brist på offentliga samlingslokaler, afsedda att utan hänsyn till partiolikhet tjäna folkets samhälleliga behof och kulturella sträfvanden, gjort sig gällande mångestädes i vårt land.

Denna olika uppfattning af saken är ju ganska anmärkningsvärd, och den kräver sin förklaring. Antalet möteslokaler är naturligtvis detsamma för båda gruppernas män; både för utskottsmajoritetens och för reservationens män är antalet möteslokaler detsamma. Förklaringen kan därför icke sökas i det, som är objektivt gifvet, utan måste naturligtvis vara att söka i något subjektivt, på den subjektiva erfarenhetens område; och förklaringen är väl den, att de, som tillhöra utskottets majoritet, d. v. s. herr vice talmannen, herr Olof Jonsson och herr Hans Andersson i Skifarp m. fl., i regeln utan svårigheter fått befintliga möteslokaler sig upplåtna, under det att däremot reservanterna herrar Kvarzelius, C. G. Ekman och Värner Rydén med flera haft svårigheter att få dem sig upplåtna. Däraf har väl framkommit de olika omdömena, som synas upphäva hvarandra, och behållningen af denna undersökning blir alltså efter min mening, att vi behöva samlingslokaler af verkligen neutral karaktär, och att dylika ännu till mycket stor del saknas.

Jag sade emellertid, när jag begynte mitt anförande, att jag hade en något annan ståndpunkt i saken än reservationens. Det, som framför allt intresserat mig i denna fråga, har varit frågan om kommunalrum eller kommunala lokaler. Jag skulle sålunda hellre sett, att motionen och reservationen kunnat gå åt det håll att i första hand tillgodose de kommunala myndigheternas, kommunalstämornas och kommunalnämndernas behof af lokaler. Om dylika lokaler förefunnnes, skulle med deras tillhjälp kunna tillgodoses just dessa andra behof, som motionen påpekat. På tal om dessa i motionen omnämnda behof är det mig angeläget att i förbigående framhålla, att ett och annat finnes i motionärens framställning, som jag för min del icke skulle kunna understödja — detta vill jag hafva sagdt för undvikande af missförstånd. — Men jag återvänder till behövet af kommunala lokaler.

Jag fick i går ett bref från en församling i Skåne, hvars kyrkas torn jag tror att man kan se från biskopshuset i Lund, och det skrives i detta bref, att församlingen för närvarande är uppröiven af en tvist. Det gäller nämligen för församlingen att skaffa ett kommunalrum, och man har icke kunnat finna annan utväg i den för-

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.

(Forts.)

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.

(Forts.)

samlingen än att abysa folkskolläraren från ett af hans bostadsrum. För ett par år sedan förekom ett liknande fall i närheten af Malmö. En småskolläarinna blef utmotad från ett af sina bostadsrum och hänvisades till köket och ett miniatyrrum där bredvid. Orsaken var densamma som i förra fallet: man hade behof af en kommunal lokal, på hvilken man kunde hålla sina kommunalstämmor och andra möten, och så hade man ej funnit annan lösning på frågan än att afhysa småskolläarinna från ett af hennes bostadsrum.

Jag skulle kunna berätta om ett skolhus, om hvilket jag har en ännu mera ingående kännedom. Det var för åtskilliga år sedan — förhållanden hafva sedan dess ändrats i den församling, där detta skolhus var beläget, men i skolhuset voro då lärosalen och bostadslokaler belägna en trappa upp. På nedre bottnen funnos lokaler, som användes till fattigstuga, till möten för vaccinering af barn, till möten för bortauktionerande af fattighjon samt till obducering af lik. Allt detta i samma hus, i skolhuset! Jag känner till detta synnerligen väl, därför att mitt eget hem var beläget i det huset. Nu ha förhållandena ändrat sig på denna plats och jag hoppas äfven på andra, men jag är öfvertygad, att ännu råda olägenheter på många ställen. I min egen församling, annexförsamling till moderförsamlingen i mitt pastorat, ha kommunalmyndigheterna ingen annan lokal att sammanträda uti än en torftig och osnygg förstuga utanför folkskolesalen.

Det synes mig vara skäl, att man söker få någon reda i dessa förhållanden, och då jag föreställer mig, att vid ett eventuellt bifall till förslaget, såsom det framkommit eller kanske i den modifierade form motionären nu föreslagit, länsstyrelserna kunde få denna sak om hand, skulle vi kunna få lämpliga lokaler för nykterhetsföreningar, skytteföreningar och dylika, och vi skulle på samma gång slippa se dessa stillösa och fula samlingshus litet hvarstans, hvilkas torftighet och smaklöshet tillsammans göra hvad de kunna för att verka afskräckande.

Jag har ett skäl till att i korthet andraga. För några år sedan lät ledaren för den största frikyrkliga organisationen i vårt land förstå, att han menade, att missionshusen icke böra upplåtas för politiska eller andra profana ändamål, och i öfverensstämmelse därmed är det numera ganska svårt att få missionshus eller bönehus för föreläsningar och framför allt för valmöten. Jag finner den af frikyrkörelsen intagna ståndpunkten ganska förklarlig. Men det torde icke vara för denna kammare obekant, att det visat sig vissa tendenser att rikta tankarna på våra kyrkor, såsom särskildt förträffliga lokaler att användas för liknande ändamål. Men inom våra församlingar finnes, såvidt jag förstår, en stark känsla af att kyrkan icke bör upplåtas till ändamål, som äro alldeles främmande för det religiösa lifvets område. Jag räknar icke dit ett eller annat undantag för t. ex. konserter eller föredrag af exempelvis kyrkohistorisk art eller liknande; mot kyrkans upplåtande i dylikt syfte har jag ingenting att invända. Men hvad som icke bör förekomma i våra kyrkor, det är enligt mitt förmenande föreläsningar af hvardagligt innehåll eller politiska föredrag och framför allt valsammankomster; dessa synas mig

vara alltför främmande ting för religiösa lokaler. Hvar och en, som vill och önskar helgd för och skydd åt våra kyrkor, bör, synes mig, vara med om att i god tid söka åstadkomma neutrala samlingslokaler, och då jag står betydligt närmare motionen och reservationen än utskottets förslag, ber jag att få tillstyrka bifall till reservationen.

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.
(Forts.)

Herr vice talmannen: Jag skall icke uppehålla herrarne länge — fast det är mycket sagdt här, som verkligen borde bemötas — men jag skall endast fästa herrarnes uppmärksamhet på den siste talarens anförande, som må kunna anses vara en illustration till hvad jag nyss yttrade, när jag nämnde, att ett bifall till motionen skulle framkalla yrkanden om bidrag från många andra håll, än hvad motionen i dess inskränkta begränsning antyder. Den siste talaren pekade på hvad han kallade kommunala lokaler. Ja, där se vi genast från ett håll, huru äskandena kunna komma fram, och när motionären talar om att det endast skulle vara fråga om mera aflägsna och fattigare bygder, åt hvilka bidrag skulle lämnas, så ordar den siste talaren om en trakt, som syes från Lunds biskopshus, och den trakten räknar jag hvarken till aflägsen eller synnerligen fattig bygd. Det synes mig, som han, som sagdt, här lämnat oss en utmärkt illustration till hvad som kan komma att begäras, om man blott gifver sig in på den af motionären anvisade vägen. Hittills har mig veterligen staten icke lämnat bidrag till andra byggnader än sådana utaf tvenne slag, nämligen dels till verkliga statsinstitutioner och dels till sådana föreningar, som afse särskildt illa lottade sjuklingar, vanföra och blinda och döfva. Jag kan icke annat än upprepa min bestämda mening därom, att Riksdagen genom ett bifall till motionen skulle gifva sig in på en bana, där man icke skönjer den gräns, hvartill man så småningom skulle komma. Jag vidhåller mitt yrkande på bifall till utskottets betänkande.

Herr Pers: Det är nu omkring tjugu år sedan jag var med om att bilda en byggnadsfond till åstadkommande af sådana samlingslokaler, som här äro i fråga, för nykterhetsföreningar. På den tiden var det mycket ondt om sådana lokaler, men under den tid, som sedan dess förflutit, hafva sådana vuxit upp till stor myckenhet och af ganska stor rikhaltighet. Orsaken, hvarför denna byggnadsfond bildades, var någonting liknande hvad som här förekommer. Det var för att kunna utöfva någon kontroll på huru dessa lokaler användes, det var i ordningssyfte, som fonden bildades. Min erfarenhet är den, att befolkningen har lärt sig att allt bättre och bättre utnyttja dessa lokaler, och de farhågor, som uttalas i det afseendet, tror jag äro grundlösa. Med det stigande föreningsväsendet hafva möjligheterna att uppföra dessa lokaler blifvit ganska betydligt utvidgade, och i afseende å hvad den siste talaren yttrade får jag säga, att i vår bygd har uppförandet af kommunalhus blifvit allt mer och mer vanligt. I andra fall hyra kommunerna ofta lokaler af föreningarna.

Jag tror, att den siste ärade talaren har fört frågan in på ett att jag så må säga vidare plan, och ehuru jag för min del icke är blind för, att man här kommer ut på ett mycket vidt fält, är jag

Om statsbidrag för åstadkommande af allmänna samlingslokaler på landet.
(Forts.)

dock öfvertygad om, att därest frågan enligt reservanternas mening toges under skärskådande, bör Riksdagen eller statsmakterna veta att icke lata sig föras *för* vida, utan man bör kunna klokt öfverväga och bedöma de anspråk, som kunna framställas. Af dessa skäl ansluter jag mig till herr Hellbergs förslag.

Herr Berglund, Jan Erik: Med anledning af herr Hellbergs yttrande i sitt sista antörande anhåller jag att få göra ett beriktigande. Han nämnde i samband med lokaler, som icke voro neutrala, sådana hus, som skapats genom den fond, som samlats af landsorganisationen, alltså folkets hus. Då jag är ledare af ett sådant företag här i Stockholm och har tämligen väl reda på, hur dessa skötas både här och flerstädes i landsorten, vill jag meddela, att folkets-hus-föreningarna ställa alltid sina lokaler till förfogande utan hänsyn till hyresgästens åsikter. Som bevis härpå ber jag få nämna, att vi hyrt ut våra lokaler både till föreningen för kyrklig själavård och till utilistföredrag och dylikt; jag skulle kunna draga upp en hel lång rad af hyresgäster af olika slag, hvilka hyrt hos oss, och jag vet, att ätven i andra delar af landet förfäres på samma sätt.

Jag har blott velat säga dessa ord utan att i öfrigt yttra mig om själfva frågan, då jag förmodar det icke skulle mycket gagna att här komma med något yrkande, men jag har icke velat låta herr Hellbergs yttrande passera utan någon gensaga.

Herr Hellberg: Gentemot den siste talarens yttrande vill jag säga, att jag ämnade naturligtvis icke utkasta någon beskyllning mot landsorganisationen och dess hus, men jag menade, att dessa komma att uppfattas såsom partibus i motsats till mina hus — jag menar de samlingslokaler jag föreslagit.

Jag begärde egentligen ordet för att säga ett par ord gentemot herr vice talmannen, som jag tyckte tämligen obefogadt fortsatte med sin svartmålning. Nu har han i det uttalande, som gjorts af herr Seldener — nej, förlåt, herr Stadener, funnit ett bevis på, att det aldrig kommer att sluta upp med anloppen mot statskassan i detta fall, om de en gång kommit i gång. Men jag tycker, att det icke föreligger någon väsentlig skillnad emellan herr Stadeners och mitt förslag. Hufvudsaken är, att det kommer till stånd en samlingslokal inom de kommuner, som behöfva en sådan, det må nu vara kommunen, som tager initiativet och får statsanslag, eller enskilda, som taga initiativet och eventuellt få kommunalt understöd samt statsanslag. Jag tycker, att det ena och det andra på det hela taget kan komma på ett ut.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels af utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock af herr *Hellberg* att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Kvarnzelius med flera vid utlåtandet afgifna reservation, med den ändring, att efter orden »statsbidrag må kunna lämnas» fortsattes sålunda: »till sådana byggnadsföreningar på landsbygden och före-

trädesvis i fattigare, mera aflägsna eller annars missgynnade trakter af densamma, hvilka bildats» o. s. v. (= reservationen).

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den af herr Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation, med den af herr Hellberg under öfverläggningen föreslagna ändring.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 41.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 13 och 15 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 11, i anledning af väckt motion om rätt för fullmäktige i riksbanken att medgifva räntegodtgörelse för medel innestående å depositionsräkning.

Om räntegodtgörelse för medel, innestående å depositionsräkning i riksbanken.

I en inom Första kammaren af herr *Bäckström* väckt, till bankoutskottet hänvisad motion nr 12 hemställdes, att Riksdagen ville för sin del besluta, att sista stycket af 16 § i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Dessutom må fullmäktige kunna åt firmor, som hafva växel-diskontering i riksbanken och ej själfva drifva bankrörelse, öppna upp- och afskrifningsräkning mot räntegodtgörelse; *äfvenså må räntegodtgörelse kunna af fullmäktige medgifvas för medel, innestående å depositionsräkning.*»

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion I: 12 icke måtte af Riksdagen bifallas.

Om ränte-
godtgörelse
för medel,
inestående
å depositions-
räkning i
riksbanken.
(Forts.)

Herr Bäckström: Utskottet har behandlat den föreliggande motionen, såsom vore den en blott upprepning af 1909 och 1910 års riksdagsmotioner i ungefär samma ämne. Detta är dock enligt min mening att icke göra motionen full rättvisa, då den har en så pass olika motivering. Men jag misstager mig måhända icke, om jag antar, att motiveringen icke gjorde motionen smakligare, åtminstone icke på de håll, där hvarje förslag om en utvidgning af statens affärsverksamhet är en styggelse.

Anledningen till att utskottet icke velat närmare ingå på motionens motivering må nu vara hvilken som helst: utskottet har åtnöjt sig med att hänvisa till sina uttalanden åren 1909 och 1910. Då de skäl, som där anföras, naturligen vore bekanta för mig, då jag skref motionen, bör det icke förvåna någon, att de just icke imponera på mig nu heller. Jag måste säga, att på mig verka dessa skäl vid förnyad genomläsning mycket svaga, och de svartmålningar, som där göras öfver huru det skulle kunna gå, i händelse inlåningsrätten medgäfvos, synas mig obegripliga, om man icke utgår ifrån att man har en *bra* oduglig bankledning att göra med, en utgångspunkt, som det synes mig, att man icke får taga. Hade man nöjt sig med att svara: den nuvarande riksbanksledningen *vill* icke — så hade detta varit ett skäl, som jag förstått och äfven i viss mån senterat. —

Om jag nu frågar mig, hur det kan komma sig, att dessa, i mitt tycke förnuftiga, idéer möta ett så bestämdt motstånd hos många af vårt lands finansiella auktoriteter, som dock säkert icke gå privatbankernas ärenden mot sin egen öfvertygelse, så kommer jag till den förklaringen, att detta bottnar i att de ha ett helt annat ideal af en riksbank, än hvad jag i all anspråklöshet tillåter mig att ha. Enligt deras uppfattning bör riksbanken vara det helst rent automatiskt verkande maskineri, som reglerar tillförseln af rörelsemedel åt privatbankerna och genom dem åt landet. Det är naturligtvis af yttersta vikt, att detta maskineri fungerar väl, och jag kan visst förstå den ståndpunkt, som anser detta så viktigt, att man ej bör ålägga riksbanken någon uppgift därutöfver. Men för mig är denna automatiska-maskineri-uppgift icke tillräcklig, utan jag är kättersk nog att tro, att riksbanken — jämte sin centralbanksuppgift — skulle småningom kunna åtaga sig *en annan* stor uppgift, nämligen att tillse, att kapitalet tillhandahölles till skäligt pris.

Man skall kanske säga, att detta är onödigt, och kräfvat bevis för att privatbankernas utlåningsräntor hållas för höga. Jag vill svara, att några större missförhållanden härutinnan icke hittills visat sig — hade så varit fallet, kanske jag fått mera gehör för min motion — men jag vill peka på den otvifvelaktiga tendens, som finnes att drifva inlåningsräntorna — och därmed äfven utlåningsräntorna — i höjden. Ha vi icke under de senare åren fått bevittna en skarp konkurrens bankerna emellan om deponenterna, som till och med tagit sig sådana former, som att vissa banker lämnat högre ränta än den annonserade och i några fall sändt ut agenter för att taga deponenter från konkurrenterna? Och ha vi icke hört representativa bankmän motsätta sig en sänkning af inlåningsräntan under hän-

visning till att bankerna måste bevaka sina deponenters intressen? Denna tendens innebär en fara för den ekonomiska utvecklingen i vårt land, därför att denna i väsentlig grad måste byggas på lånade medel och då icke bör tyngas af en onödigt stor tribut åt långifvarne: i sista hand bankernas deponenter — de sofvande kapitalisterna, som jag skulle vilja kalla dem i motsats till de vakna, de företagsamma. Man borde icke behöfva vara socialist för att kunna gå med på detta resonemang.

Om räntegodtgörelse för medel ämnade till depositionsräkning i riksbanken.
(Forts.)

För att kunna motverka utlåningsräntornas drivande i höjden behöfver riksbanken öka sin utlåningsverksamhet, och för att kunna göra detta behöfver den tillföras ökade medel, hvilket kan ske antingen genom särskilda till bankens förfogande ställda fonder eller — enklast — genom att banken själf får drifva inlåningsrörelse. Detta kunde till en början låta sig göra genom förmedling af postsparbanken, och jag vill här erinra om Kungl. Maj:ts proposition nr 150 till förra Riksdagen med förslag till utgiftsstat för postsparbanken, däri omnämnes, att löneregleringskommittén hade hemställt, att postsparbankens kontanta medel i den mån de ej erfordras för löpande utgifters bestridande, skulle insättas i riksbanken, som å desamma skulle erlägga viss ränta. Detta afstyrktes emellertid af fullmäktige i riksbanken och lades aldrig fram för Riksdagen. Fullmäktiges motivering är ganska intressant; jag citerar början: »Den uppgift, riksbanken numera hade sig förelagd», framhålla fullmäktige, »vore hufvudsakligen att, i gengäld till den banken tillförsäkrade rätten att ensam i landet utgifva sedlar, förse landet med nödiga rörelsemedel» — »*I gengäld!*» — Är icke detta liksom en genklang från debatten för femton år sedan, när privatbankernas sedelutgifningsrätt skulle indragas! Många ansågo ju då, att de enskilda bankerna borde få ett vederlag för den mistade sedelutgifningsrätten, och att riksbanken därför *i gengäld* skulle afstå från rätten till inlåning mot ränta.

Jag hoppas, att jag med dessa ord lyckas åtminstone för några inom kammaren klargöra de synpunkter, som ledt mig vid väckandet af min motion. Jag inser, att jag ej kan ha mycket hopp att vinna gehör för densamma nu, trots att jag trott mig ställa mig på en säker grund, då jag endast yrkat hvad andra kammaren utan votering ville gå med på vid riksbankslagens tillkomst för 15 år sedan, men ber likväl, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Herr Wallenberg: När jag i januari månad hörde herr Bäckström väcka denna motion, begrep jag ej, hvarför han ur de afslagna motionernas skrothög tagit fram just denna, men när jag läst motiveringen, fick jag fullt klart för mig, att han önskade skaffa sig en liten lager, om ock skäligen torr. Jag kan försäkra honom, att bankoutskottet lika samvetsgrant som jag läst motionen och begriper den, och det är ett af de högt vägande skälen, hvarför utskottet nu afstyrkt motionen. Motionären säger helt oförbehållsamt, att han vill sätta den enda sedelutgifvande banken i vårt land till att bedrifva socialpolitik, om icke precis nu, så åtminstone längre fram,

Om räntegodtgörelse för medel, innestående å depositions-räkning i riksbanken.
(Forts.)

när det så där lämpar sig. Det uttrycket applåderas ju af hans tvenne partikamrater i bankoutskottet i den reservation, som jag förmodar herr vice talmannen och herrarna läst, ty det besparar mig att kanske något väl oparlamentariskt yttra mig om densamma. Jag beklagar blott, att så pass kloka karlar som reservanterna kunnat skrifva ihop något sådant, och det är ett fullgiltigt bevis på att hvem som helst duger icke att vara principal för den allena sedelutgifvande centralbanken i landet.

Det är några saker i motiveringen, som jag skulle önska som hastigast opponera mig emot, först och främst det sätt, på hvilket den ärade motionären definierar *monopol*. Han vet lika väl som jag, att det är för de flesta af oss ett ganska förhatligt uttryck, och det begagnar han sig utaf. Men då han nu säger, att det är ett monopol, som privatbankerna ha på inlåning, ber jag att på det kraftigaste få protestera. Här finnas nämligen i riket 76 banker, som stå under finansdepartementets kontroll och hvilka hafva mera än 100 afdelningskontor, och dessutom finnas 431 sparbanks, som bedriva inlåningsrörelse — för att nu icke tala om alla privatpersoner, hvilka äro mera eller mindre i tillfälle att låna ut penningar. Då kan väl här icke blifva tal om monopol. Motionären kryper visserligen bakom ett litet uttryck, som han satt in här: »monopol gentemot statsbanken», men det var för mig något nytt att konstruera fram monopol på det sättet. Då har den ärade motionären, hvilken är professor i mineralogi — eller petrologi tror jag det är — monopol gentemot mig, ty jag kan icke på något sätt konkurrera med honom på det området. Alltså är det icke något monopol, som dessa banker hafva.

Vidare var det en sak, som han ville göra gällande, att det skulle ligga i privatbankernas intresse att göra marginalen emellan in- och utlåningsräntan så hög som möjligt. Det vill jag ej bestrida, men det finnes någonting, som fullständigt paralyserar denna tendens, om den nu finnes, och det är konkurrensen. Herrarna veta lika väl som jag, att konkurrensen mellan de privata bankinrättningarna i riket är så liffig, att t. ex. emellan juli och september förlidet är voro in- och utlåningsräntan — lägsta diskontot — precis densamma, eller 4 %. Jag vet verkligen icke, att man kan komma längre, äfven om man aldrig så mycket afundas de enskilda bankinrättningarna den vinst de kunna göra sig.

Nyss sade den ärade motionären, att privatbankerna drifva inlåningsräntan i höjden och att det är en fara för vår ekonomiska utveckling. Jag medgifver gärna, att det icke är sundt att drifva inlåningsräntan i höjden, men jag kan icke förstå, att riksbankens deltagande i denna konkurrens skall kunna bidraga till att *sänka* inlåningsräntan, ty riksbanken får naturligtvis inga depositioner, om den sätter räntan lägre, och sätter den räntan högre, drifver den de andra bankerna att följa exemplet.

Hvad utlåningsräntan beträffar, vill jag säga, att under många år de enskilda bankerna såsom regel följt riksbanken. Den makt, som lagts i riksbankens händer, och som är tillräckligt kontrollerande för marknaden och för penningens billighet, består däri, att

riksbanken bestämmer diskontot och medgifver rediskontering åt enskilda banker. Det är en regulator, som är nödvändig för affärlifvet och en sedelutgifvande bank. Men hvad därutöfver är, det är af ondo.

Nu vill jag icke här upprepa de skäl, som bankoutskottet i föregående betänkanden anförde, de gälla lika väl i dag som år 1909. Det är snarare fråga om det resonemang, som fördes år 1897, kan gälla i dag, ty den ärade motionären vet väl, hvilka metamorfoser man kan undergå under den tidrymden.

Jag vill emellertid anförä ett skäl utöfver dem, utskottet framhållit. Jag läste i dag i Socialdemokraten — en tidning, som torde vara bekant för motionären — en artikel, som innehöll mycket riktigt, sant och tankvärdt, men också åtskilligt oriktigt. Där stod: »Sveriges kredit i utlandet är en för hela landet så betydelsefull sak». Det är fullkomligt riktigt. Man har under årtionden arbetat på att få denna kredit god och stadgad och den är i dag så god, att den trotsar någon annan stats i Europa. Men, mina herrar, om Riksdagen beslutar i dag, att en sedelutgifvande centralbank, som tillika är statsbank, skall få drifva socialpolitik, så adjö med den goda krediten.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Bäckström: Jag vill endast säga, att om jag så vore Demostenes själf, skulle jag likväl icke kunna öfvertyga herr Wallenberg. Men då jag hört, hur han här bemött min motion så con amore, tänker jag nästan högre om motionen, än jag förut vågat göra.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning af lagutskottets den 13 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande nr 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om rätt för skogsägare till väg öfver annans mark för skogsprodukters framforslande, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Som tiden var tämligen långt framskriden beslöt kammaren, på hemställan af herr talmannen, att till ett annat sammanträde uppskjuta behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan.

Om räntegodtgörelse för medel, innesättande å depositionsräkning i riksbanken.
(Forts.)

Friherre *Åkerhielm* afgaf en motion, nr 95, om införande i Första kammarens ordningsstadga af ett tillägg beträffande ordningen för utskottsbetänkandens uppförande på föredragningslistan.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts vid sammanträdet början aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående ordnande af den högre skogsundervisningen m. m.;
- 2:o) angående upplåtande af lägenheter från förra majorsbostället Tostarp nr 2 med Råröd nr 1 och Lierna nr 1 i Kristianstads län;
- 3:o) angående upplåtande af lägenheter från förra militiebostäl-lena Norra Östbro nr 1 och Södra Östbro nr 1 i Värmlands län;
- 4:o) angående försäljning af två markområden, tillhöriga Väster-norrlands regementes förra öfningsplats Sänga mo; samt
- 5:o) angående öfverlämnande till landtförsvaret af viss del af den inom staden Västerås belägna kronolägenheten Kungsägen.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt arbeterskorna Ollas Greta Mattsdotter, Augusta Maria Norström, Johanna Matilda Zetterberg, Erikhans Brita Ersdotter och Erikhans Anna Ersdotter; samt
- 2:o) angående pension å allmänna indragningsstaten för f. d. smedsmästaren J. J. Lundbergs änka Kristina Sofia Lundberg, född Appelgren.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse af 54 § 1 mom. i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter arbetaren Carl Johan Holmstedt från Solberget;

2:o) angående bidrag af statsmedel till aflösning af vissa frälseräntor; samt

3:o) angående utsträckning af tiden för anmälan om inlösen af skattefrälseräntor.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning af Riksdagens år 1911 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1910; samt

nr 19, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående vissa utgifter för kapitalökning, i hvad angår civildepartementsärenden, samt i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 16, i anledning af väckt motion om tillägg till 2 § i tulltaxeunderrättelserna;

nr 17, i anledning af väckt motion om sänkning af tullsatsen å mjöl och gryn af hafre.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i fråga om en af herr Wavrinsky väckt motion, nr 88, angående skrivelse till Konungen beträffande förberedande behandling af frågor, som böra förekomma vid nästa Haagkonferens; äfvensom

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning af herr Kjelléns motion nr 90, om ett tillägg till Första kammarens ordningsstadga i syfte att reglera interpellationsinstitutet för denna kammare.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att bland betänkanden på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de, som vid detta sammanträde bordlagts första gången, samt sist de, som under dagen bordlagts andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 4,13 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 19 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Sandström* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående pensioner åt skrifbiträdena hos Svea hofrätt Hilda Carolina Charlotta Sjögren och Julie Molin;

2:o) med förslag till lag om aflösning af vissa frälseräntor, lag om sammanläggning af frälseränta med den fastighet, hvaraf räntan utgår, lag om ändrad lydelse af 11 kap. 2 § jordabalken, lag om ändrad lydelse af 18 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, lag om ändrad lydelse af 61 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom och lag om ändrad lydelse af förordningen den 20 juli 1855 angående kronans rätt vid återbetalning af lån, som blifvit i jordebok antecknade; samt

3:o) med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten.

Justerades protokollet för den 12 i denna månad.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande nr 20, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af kvinnliga biträden i postverkets stat samt fastställande af postverkets stat för driftkostnader år 1913.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 41, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af § 2 i förordningen den 15 maj 1908 angående restitution af erlagd sockerskatt eller befrielse från sådan skatt för socker, som användts vid tillverkning af exportvaror, m. m.;

nr 42, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 5 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker, m. m.; samt

nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 176, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, angående herrar Wedins och Widéns motion nr 237 om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne underlätta fastigheternas förvärfvande med äganderätt, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Föredrogs den af friherre *Akerhielm* den 16 innevarande mars afgifna och då bordlagda motion, nr 95, om införande i Första kammarens ordningsstadga af ett tillägg beträffande ordningen för utskottsbetänkandens uppförande på föredragningslistan.

*Om viss
ändring i
kammarens
ordnings-
stadga.*

Herr vice talmannen: Herr talman, mina herrar! Den nu föreliggande motionen afser endast att uti arbetsordningen för Första kammaren fastslå hvad som i hufvudsak under en mycket lång följd af år har varit genomgående praxis här i kammaren. Genom ett bifall till motionen vinnes förmånen, att talmannen icke behöfver vid hvarje plenum framställa proposition om föredragningslistorna och kammaren besvara densamma.

Jag anhåller därför att få yrka bifall till motionen.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren den föreliggande motionen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 16 innevarande månad bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden nr 18 och 19, bevillningsutskottets betänkanden nr 16 och 17, Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9 äfvensom Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den vid sammanträdet början aflämnade kungl. propositionen angående pensioner åt skrifbiträdena hos Svea hofrätt *Hilda Carolina Charlotta Sjögren* och *Julie Molin*.

Vid föredragning af Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) med förslag till lag om aflösning af vissa frälseräntor, m. m., och
- 2:o) med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten, blefvo dessa propositioner hvar för sig på begäran bordlagda.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kam-maren åtskildes kl. 3,18 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
